

DOĞU VE BATI DİKOTOMİSİNİN YARATTIĞI GERÇEKLİK: ORYANTALİZM - OKSİDENTALİZM

Tacettin Gökhan ÖZÇELİK
Dr., tgozcelik@hotmail.com

ÖZ

Günümüz dünyasına hâkim olan Batı medeniyeti ve kültürü göreceli olarak 15'nci yy.ın sonlarından itibaren keşif, Rönesans ve Reform hareketlerinin yaşandığı bir süreç içerisinde Avrupamerkezcilik anlayışını kurgulamıştır. Yaşanan değişimde Batı toplumları Aydınlanmayı da yaşarak modern çağın ortaya çıkışını sağlamışlardır. Bu oluşumun aksine, İslam düşünce ve geleneğinin hâkim olduğu Doğu, mülkün bekası tehlikeye düşünceye kadar bu sürecin dışında kalarak geleneksel toplum yapısını devam ettirmiştir. Batı medeniyetinin uygulamaya koyduğu oryantallizmin dikotomik kurgusu, kurucusunu hâkim özne kılarken, İslami Doğu'yu sömürgeleştirilen nesneye dönüştürmüştür. Meydana gelen bu yapıda İslam toplumlarının yerleştirildiği konumdan rahatsız olan Doğulu düşünürler de tepkisel bir kurgu içerisinde oksidentalizm düşüncesini dile getirmeye başlamışlardır. Bu çalışmada günümüzde oryantallizm ve oksidentalizm kurgularının ulaştığı noktanın bir analizi yapılarak, oksidentalizmin bir tanım ve tasnif denemesi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Oryantalizm, Oksidentalizm, İslam Modernleşmesi.

THE DICHOTOMY THAT CREATED BY EAST AND WEST: ORIENTALISM AND OCCIDENTALISM

ABSTRACT

The Western Civilization and Culture dominating today's world built the concept eurocentrism during a period when discoveries, Renaissance and Reform movements took place since the late 15th century relatively. The Western societies who realized enlightenment during this period of transformation enabled the emergence of the modern era. In contrast to this occurrence, Eastern countries dominated by Islamic ideology and tradition maintained the traditional social structure by opting out this process until when continuation of property fell into danger. While the dichotomic concept of orientalism implemented by the Western Civilization made its founder the dominant agent, it transformed the Islamic East into a colonised object. The Eastern philosophers bothered with the position of Islamic societies voiced the Occidentalism ideology in a reactive manner. In this study the process Orientalism and Occidentalism went through will be analysed in an effort to define and classify Occidentalism.

Keywords: Orientalism, Occidentalism, Moslem modernity.

1. GİRİŞ

Varoluşumuzu sürdürdüğümüz epistemolojik ve ontolojik dünyanın geleneksel veya modern yapıda inşa edilmiş olmasının, toplumların kolektif zihinleri üzerindeki yapılandırıcı etkisi hayati öneme sahiptir. Doğu'da 19. yüzyıldan itibaren bu kurgunun şekli, sürecin doğal yapısı içerisinde özünden kaynak olarak şekillenmek yerine, manipüle edilme, imgeler yaratma, bu toplumlar üzerinde hegemonya tesis etme ve öteki olarak nesneleştirilen Doğu toplumlarının eylemleri üzerinde eylemlerde bulunmak suretiyle iktidar kurma şekline dönüşmüştür. Foucault'un ifade ettiği anlamda başkalarının eylem imkânları üzerinde eylemde bulunmaya yönelik düşünülmüş ve hesaplanmış eylem kipi uygulamak, öteki olarak tanımlananın eylem alanının yapılandırılması anlamını ortaya çıkarmaktadır. İktidar kavramının bu tür bir anlama sahip olması, eylemin, bireylerin başka bireyler tarafından yönetilmesi şeklinde karakterize edilmesine, bu yaklaşımda özgürlük kavramının ön plana çıkmasına sebep olmaktadır. İktidarın bu şekilde uygulanması sonucu, öteki üzerinde özgürlük havası yaratılarak, görünüşte özgür özneler üzerinde, ancak gerçekte özgürlük görüntüsüne büründürülmüş kölelik şeklinde iktidar alanları oluşturulmaktadır.

Liberal Batı karşısında komünist Sovyetlerin çöküş yaşadığı dönemi, Fukuyama tarihin sonu, F. Capra büyük dönüşüm noktası, Laszlo çatallanma, R. Garaudy tarihin kırılma anı olarak tanımlamaktadır. Bu tanımların temelinde, Batı'nın liberal, demokratik ve ekonomik sisteminin teklifi, yani evrensel bir değer olarak dünyanın her yerinde kabul gördüğü ve bu sisteme geçmek için Doğu devletlerinin ciddi olarak girişimlerde bulunduğu görüşü yatmakta, liberalizme alternatif seçeneklerden biri olarak düşünülen "İslam" tehditkâr bir nitelik olarak değerlendirilmemektedir. Bu görüşün karşısında Huntington, ekonomik anlamda liberalizmin rakipsiz kalmış olabileceğini, ancak bu kez de kültürel olarak ülkeler veya coğrafyalar arasındaki farklılıklardan dolayı, çatışmaların kaçınılmazlığını vurgulamaktadır. Huntington'un düşüncesini tasdikler şeklinde oksidentalizmi, Batı'ya onun diliyle seslenme manevrası olarak kurgulayan Arap milliyetçileri, içinde yaşanan dönemi, Allah'ın günlerinin yeniden başlayacağı zamanın eşiği olarak tanımlamakta, tarihin ikinci vakti olarak görülen günlerde modernizmin sonuna gelindiğini, tarihin gündönümü olan çevrimde bir döngüsel zamanın daha tamamlanarak, yeni bir döngüsel zamanın başlayacağını iddia etmektedirler.

2. Modernizm Karşısında İslami Gelişmelere Bir Bakış

Mevcut ontolojik ve epistemolojik yapının, insan aklından hareketle yeni baştan kurgulanmasını sağlayan Descartes'in, "düşünüyorum, öyleyse varım" (cogito ergo sum) yaklaşımı sonucunda, Batılı insanın düşünsel yapısında ortaya çıkan Tanrı kavramına yabancılaşma, geleneksel ontolojik uyumu bozarak ontoloji ile epistemoloji arasındaki ilişkinin yönünü tersine çevirmiştir. Batı'da yaşanan bu değişim, onun temelini oluşturan yapıtaşları arasındaki mevcut ilişki tarzlarının ayrışmasından kaynaklanmıştır. Sonuçta modernizmin temel mantığı, dünyayı algılama tarzındaki geleneksel yapıda köklü bir değişimin kabulünü gerektirmiştir (Gencer, 2012: 117). Sınırlarından kurtulan özgür birey, düşünüyorsa, şüphe ediyorsa var olabilmiş, insanın "yaratılan öznenen", "yaratan özneye" dönüşümü sağlanmıştır (Ercan, 2012: 31).

Modernizm ve modernleşme olgusunun sahip olduğu ilerlemeci tarih anlayışının zihinleri ve algılama biçimlerini etkileyen dikotomik yaklaşım tarzı, içinde yaşanan gerçeklik kavramında Batı lehinde zaman sıçraması yaratmış, bu da Doğu'nun toplumsal algısında kırılmalara sebep olmuştur. Modern olan ile geleneksel olan arasındaki bu kategorik ayırım, zaman boyutunda bugün ile dün arasındaki soyut mesafe farkı olarak değerlendirilmiş; yaşanan gerçekliği, modernizm çerçevesinde geleneksel olanın zıddı olarak algılamak, zamanın ve tarihin ideolojik kalıplara indirgenmesi olarak tanımlanmıştır. Modernizmin, geleneksel olanın alanını daraltarak kendine ait kavramların etki alanını genişletmeye yönelik yeniden yapılanmacı tavrı, geçmişe ait olanı ötekileştiren, değersizleştiren, sanık haline getiren bir kategorik ayırımı temel alan metodolojik varsayım haline gelmesini sağlamıştır (Davutoğlu, 1996: 107).

19 ncu yy.ın ikinci yarısı ve 20 nci yy.ın başlarından itibaren modern devletler ile irtibata geçerek, modernizmin etkisi altına girmeye başlayan Osmanlı, Mısır ve Hindistan gibi Batı'ya cephe devletlerin bürokratları ve aydınlarının etkisiyle, İslam devletlerinde modernleşme kendini göstermeye başlamıştır (Rahman, 2004: 80). Bu dönemde birincil kaygı mülkün bekası olduğundan, İslam devletlerinin pragmatik zihniyetli bürokratları hızlanan ve değişen tarih anlayışına uyum sağlayarak modern Batı içinde yerlerini alabilmek için acilen reformlara girişmişlerdir. Dolayısıyla, 19 ncu yy. Müslüman dünyasında modernleşme, siyasi seçkinler tarafından, yeterli entelektüel hazırlık yapılmadan, İslami dünya görüşünde temelleri hazırlanmadan, pragmatik ve otokratik bir tarzda gerçekleştirildiği ifade edilebilir (Gencer, 2012: 222-223). İçinde yaşadığımız dönemde ise küresel anlamda modernliğin ilgi alanına girmeyen herhangi bir yapının ya da unsurun varlığını sürdürmesi olası görülmemekte, hem modernite hem de modernleşme kavramları kesinlik taşıyan birer süreç olarak Müslüman toplumları değiştirmekte ve dönüştürmektedir (Subaşı, 2007: 62-63).

2.1. İlerleme, Değişim ve Kültürel Kimlik İlişkisi

Ernest Renan'ın 1883 yılında, Sorbonne Üniversitesinde yaptığı İslam entelektüellerinin tepkilerine neden olan "İslam ve Bilim" hakkındaki konuşmasının ana tezi: İslam'ın temelde bilimsel ve felsefi ruhla çatıştığı, dolayısıyla ilerlemeye engel olduğuydu. Müslüman aydınların bu konuşma karşısında, İslam'ın üstün ve akılcı yönünü ortaya koymak için ürettikleri karşı tezler, İslam'ın düşünsel konseptinin modernizm karşısında ortaya koyduğu iki önemli algı tarzını ortaya çıkarmıştır. Bu yaklaşımların birincisinde İslam düşünürleri, modernizmi Batıdan gelen kültürel ve psikolojik saldırı olarak değerlendirerek, savunmacı ve tepkici bir tutum takınmışlar, ikincisinde ise Batı'nın saldırısı olarak tanımlanan ifadelerin temelinde "problem tanımlarının" yattığını kavrayamamışlardır (Canatan, 1995: 7-8). İlerleme inancının egemen olduğu 19 ncu yy.da Renan'ın öne sürdüğü tezler, tesadüfen ortaya atılmış ya da belirli bir araştırmanın ürünü olan bilimsel fikirler değil, şimdilerde Müslüman Türkiye'nin Avrupa Birliğine girmesinde yaşadığı olumsuzluklarda da karşılaştığı, Avrupa'nın "kolektif bilincinin" yansıması olmuştur. Burada ana tema, Batılı olmayan ulusların eğer ilerlemek ve gelişmek istiyorlarsa, kendi kimliklerinden vazgeçerek önce Batılılaşmak zorunda olduklarının ifade edilmesidir. Çünkü Batı dışı toplumlar kendi kimliklerini muhafaza ederek, geleneklerine bağlı kalarak gelişmeleri mümkün değildir (Canatan, 1995: 8).

İslami hareketler, tüm köktenci aksiyonlarda olduğu gibi kendinden olanı üstün kılıcı anlayışa sahip, farklı söylemsel yapıları, ahlaki değerleri, cinsler arası ilişkileri ve çatışma alanlarını görünür kılan bir bünyeye sahiptir. Burada kendinden olan şeklinde işaretlenen alan “habitus” olarak düşünülebilir. Bourdieu’nun yaklaşımıyla habitus bir algılar ve eylemler matriksi olarak aktarılan geçmiş deneyim ve bilgileri bütünlükten, süregelen ve sırası değiştirilebilir eğilimler sistemidir. Habitustan söz etmek, bireysel, kişisel ve hatta öznel olanın dahi toplumsal, kolektif olduğunu ortaya koymaktır. Bu manada habitus toplumsallaşmış bir özneliktir. Habitusu toplumsal ilişkilerin tarihsel sistemine içkin ve dolayısıyla bireyi aşkın bir akılsallık işlemcisi olarak görmek mümkündür (Bourdieu, 2010: 27, 116). Bu kapsamda İslami hareketler tarafından sorunsallaştırılan alanın, habitus, kültürel kodlar ve yaşam tarzları olduğunu öne sürmek mümkün görülmektedir (Göle, 2011: 31-32).

Dünyayı anlama ve anlamlandırma noktasında, İslami düşünce ile modern düşüncenin karşıt olduğu görülmektedir. İslam’da bilginin sahibi, son tahlilde ilahi zekâdır; “doğru bilim” insanüstü düzeye bağımlıdır. Şöyle ki zekâ insanlara ilahi güç tarafından verilmiş bir armağandır; Tanrısal akıl, insan aklı üstüne empoze edilmiştir. Bu nedenle, gerçekliğin nihai çözümlemedeki ölçütü Tanrı’dır (Kaya, 2006: 200). Modernizm kavramında ise yaşamın her alanında, tartışma ve sorgulama mümkündür. Doğaldır ki bu sorgulama kutsal olan her şeyi tehdit etmektedir, çünkü kutsal olan değişmezdir, dokunulmazdır. Ancak, modernizm sürecinde değişmez kabul edilen her şey dışlanmakta ve sorgulanmaktadır. Bu sebeple modernizm ve din arasında çelişki doğal ve kaçınılmazdır (Şalguni, 2005: 17).

Doğu toplumlarına dayatılan modernleşme düşüncesi neticesinde, Doğulu birey ötekine benzeme kavramını içselleştirmek ile İslamiyetin gelenekseli kutsayarak kendisi olarak kalmayı öneren yapısı arasında gelgitler yaşamakta, bunun neticesinde toplumsal hayatın ve bilincin yarılması kavramı ortaya çıkmaktadır (Çiğdem, 2002: 69). Doğu-İslam değerler sisteminden Batı-Hıristiyan değerler sistemine doğru gerçekleşen değişim (Batılılaşma) sonucunda ortaya çıkan toplumsal patoloji, bireylerin farklılaşan dünya algıları karşısında ikilem yaşamalarına yol açmakta, yaşanan bu ikilem toplumda çatlamaya, biçimsizleşmeye diğer bir deyişle kültürel şizofreniye neden olmaktadır. Yani kısaca, iki heterojen epistemenin tek bir kişinin içinde etkinlik göstererek onu körleştirdiği ve eleştirel yetisini felce uğrattığı durum ortaya çıkmaktadır. Üçüncü dünyadaki birçok düşünürün entelektüel tutumlarına yansıyan tutarsızlığın sebebi de budur. Burada yaşanan episteme mekânlarının farklılaşmasıdır. Bugün Üçüncü Dünyada yaşanan paradigma çatışması, iki epistemenin çakışarak birbirlerini karşılıklı bozdukları bir ara durum yaşanmasından başka bir şey değildir ve yaşanan bu durum epistemede gecikme dönemleri yaşanmasına sebep olmaktadır (Shayegan, 1991: 80-81).

Shayegan, birbiri ile aynı habitusa sahip olmayan iki toplumu bir bilginin tutarlı bütünlüğü içinde özdeşleştirmek için, ayrı epistemelerin birbirine bağlanması işlemine “yamalama” demektedir. Yamalama, eşbiçimlilik eksikliğini silmeye ve çok biçimli iki paradigmayı epistemolojik olarak uzlaştırmaya çalışır. Yamalama iki karşıt yönde olabilir. Ya geleneksel bir içerik üzerine modern bir söylem yamalanır, ya da modern bir zemin üzerine geleneksel bir söylem oturtulur. İlk söylemde Batılılaşma, ikinci söylemde ise İslamlaşma yaşanmaktadır. Bu iki

işlem karşıt gibi görünseler de çözüldükleri noktada çarpıklık ve dengesizlik olarak iki olumsuz duruma yol açarlar.

Doğu'nun modernleşme sürecinde yaşadığı değişim bir yamalama örneği olarak adlandırılabilir, çünkü Doğu toplumları, Batılı insanının geçirdiği modernleşme sürecinin benzerini tecrübe etmemiş, büyübozumunu gerçekleştirememiştir. Bu sebeple Doğu'nun tepkisi, bünyesel bir çatlamanın dışı vurumlarını yansıtan yamalı bir takım öneriler olarak adlandırılmaktadır. Aynı tarihsel akışın izlerini yansıtmayan iki dünyanın varoluşunun yarattığı dilemma, Doğu'nun da şu anda yaşadığı kaotik değişim sonuçlanarak dengeye oturuncaya kadar sonuçlanmayacak ve etkilerini günümüz dünyasında her daim hissettiğimiz "kültürel şizofreninin" en önemli beslenme kaynakları olmaya devam edecektir (Shayegan, 1991: 101).

2.2. Batı Dışı Modernleşme Teorileri

Oryantalizm kavramını detaylı olarak incelemeye başlamadan önce, modernite kavramının tek bir yorumunun bulunmadığı, Batı tarafından tek bir modernite kalıbı üzerinde yorum yapılarak Doğu'nun eleştirilmeye çalışıldığı ve bu yolla oryantalizme zemin hazırladığı düşüncesinin geçerliliğinin sorgulanması amacıyla Batı dışı moderniteler kavramı üzerinde durulacaktır.

Huntington Batı ile modernlik arasında bir özdeşlik ilişkisi kurulamayacağını, Doğulu toplumların da modernleştiğini ancak Batılılaşamadıkları için modern sayılmayacaklarını ileri sürmektedir. Hatta yazara göre Batı'nın dışında bir modernlik olamayacağına göre bu toplumlar potansiyel çatışma kaynağına dönüşerek, aşılacak medeniyet farklılığını temsil etmektedirler. Batı modernliğinin evrensel ve ilerlemeci ideallerini terk ederek, kendi coğrafyasına ve kabuğuna çekilmesi gerektiğini savunan Huntington, modernliğin küreselleşmekte ve aynı zamanda yerelleşmekte olduğunu savunmaktadır (Göle, 2002: 57). Modernite ve Batı arasında bir eşitlik ilişkisi bulunmuyorsa, modernitenin değişik formlarının var olması mümkün gözükmemektedir şeklinde bir önermede bulunabiliriz. Bu önerme modernitenin değişik formlarının neler olduğuna ve İslamcılığın Batılı olmadan modern olma ihtimalinin araştırılmasına kapı açmaktadır. Huntington'ın düşüncesinin tersinde ise modernite Batı ile aynı anlama geliyorsa o zaman modern olmanın tek yolu Batılı olmaktan geçmektedir (Sayyid, 2000: 136).

Modernlik evrensel içeriklidir, modernleşme ise farklı ülkelerin tarih ve kültürlerinden yola çıkarak çizdikleri güzergâhın adıdır. Başka bir deyişle modernleşme kendi içinde çoğulluk içermektedir. Batılı devletlerin modernleşme serüvenleri incelendiğinde, İngiltere'de evrimci tarzda ve birey merkezli, Fransa'da devrimci bir tarzda ve kamu merkezli, Almanya'da ise siyasal bir tarzda ve devlet merkezli olmak üzere farklı görünümler aldığı görülmektedir. Avrupa'da bile her medeniyet, kendine has bir modernlik anlayışı içinde yola çıkarak modernliği kurgulamıştır. Burada modernliği, insanî bilimlere dayalı yeni bir dünya görüşü, modernleşmeyi ise onun tarihî tecrübelerle ilerleyen süreci olarak değerlendirebiliriz. İki, özünde bir evrensellik taşıırken, ikincisi her kültüre göre öznel bir değişim çizgisi izleyerek günümüz modernliğine ulaşmaktadır (Baran, 2013: 71).

Kıscası çoklu modernlik anlayışı, modernleşmenin farklı ülkelerde farklı yorumlanabileceğini ve Batı modernleşmesinin, modernleşmenin biricik formu olduğu anlayışını reddeder (Tuna vd. leri, 2011: 106).

3. Oryantalizmin Gelişimi ve Yarattığı İzler

Avrupa'da yaşanan Rönesans, Reform ve Aydınlanmanın bir sonucu olarak belirginleşen bilim ve akıl kavramı, bireyin özgürleşmesi ve özerkleşmesine ortam hazırlayarak, sadece Avrupa'nın değil, tüm insanlığın gelişmesinde bir araç olarak ortaya çıkmıştır. Ancak akılcı yöntemleri kullanma anlamında Batı'nın gerisinde kalan Doğu toplumları, dönemin gerektirdiği değişimleri gerçekleştiremeyerek, Batı'nın belirlediği yaşam tarzı ve gösterdiği amaçlar doğrultusunda belirginleşen değişime boyun eğmiş ve sömürge konumuna yerleşmiştir. Batı bu yolla Doğu'nun nasıl olması gerektiğini belirleme ve temsil etme hakkını kendinde bulmuştur.

Said'in *Oryantalizm, Sömürgeciliğin Keşif Kolu* adlı eserinde ele alınan biçimiyle oryantalizm, üç farklı fakat birbirini tamamlayıcı anlamda kullanılmaktadır. Öncelikli olarak, "Doğu" araştırmalarını, yani oryantal toplum ve kültürlerin araştırılması ile ilgilenen Batılı üniversitelere özgü bir kurum, disiplin ve faaliyetler setini tanımlayan "akademik çalışmalardır". İkinci olarak, Doğu denen şey ile Batı denilen şey arasında köklü bir ayırım oluşturan özel bir epistemoloji ve ontolojiye dayalı bir "düşünce biçimidir". Son olarak Doğuyu tasvir etmek ve denetlemek amaçlı, Doğu ile uğraşacak tüzel bir "kurumlaşmadır" (Okumuş, 2002: 253). Oryantalizmin mantığında, kendini üstün gören ve bu üstünlüğünü korumak isteyen, aynı zamanda sömürgeciliğin askeri ve ekonomik amaç ve kurumlarıyla da beslenen egemen kültürün başka bir kültürü eşiti olarak anlayıp değerlendiremeyeceği anlayışı vardır.

Foucault'un kuramsal analizini sürdüren Said, bütün egemen kültürlerin kendilerine uygun bir "iktidar" söylemi yarattığı ve bu söylem içerisinde kendilerinden başka kültürleri istedikleri gibi yansıttıkları düşüncesinden hareket etmektedir. Bu çarpık yansıtma gerçekte bir kültürün diğer bir kültüre egemen olma yollarından biridir. Bu manada oryantalizm, "Avrupa'nın yaşantısında özel bir yeri olan Doğu'yu tanımlama çabasıdır" (Parla, 1985: 11). Oryantalizmin tarihsel olarak "Avrupa merkezilikle" birlikte doğduğunu vurgulayan Dirlik, Avrupamerkezciliğin tarihsel sonucunun, Avrupa olmayanın aradaki yüzlerce yıllık etkileşim itibarıyla Avrupa'nın gelişmesinde oynadığı rolün hafızalardan silinmesi ve tam aksi bir şekilde diğer ülkelerinin tarihlerinin Avrupa tarihinden uzağa itilmesi olduğunu vurgulamaktadır. Avrupa'nın dışında kalan dünya en azından kültürel olarak boş ya da onda olmayanlar nedeniyle geri kalmış, bundan dolayı da Avrupa'nın müdahalesine muhtaç bir dünya olarak temsil ederek sömürgecilik amacına hizmet etmiştir (Dirlik, 2010: 206-207).

Oryantalizmin tarihi arka planına baktığımızda, dört ana dönemden bahsedebiliriz. Bunlardan (Davutoğlu, 2002: 41-45): Birincisi, 1784'te Asiatic Society'nin Kalküta'da kurulmasına kadar olan dönemdir. Kalküta'da kurulan bu "Asya Çalışmaları", Hastings'in idaresi esnasında oraya giden İngiliz entelektüellerinin oluşturduğu çalışmalara kadar olan bu dönem, oryantalistlerin daha edilgen, İslam medeniyetinin ve Doğu medeniyetinin daha etken görüldüğü bir dönemdir. Bu dönemde oryantalizm çalışmalarındaki temel motivasyon başka bir kültürü hatta kendi üzerinde egemen bir kültürü tanımaktır. İkincisi, 1780'den II nci Dünya Savaşına kadar olan dönemdir. İlk

ivmenin başlaması 1780’de, ancak oryantalizmin zirveye ulaşması 19 ncu yy.dadır. Bu yüzyıl aydınlanmanın üzerinde modern tarih düşüncesi, Avrupa merkezli tarih, Avrupa merkezli felsefe, Avrupa merkezli düşünce tarihinin oluşma dönemidir. Bu dönemde kurumsallaşma başlamıştır. İlk önemli oryantalist merkezler, bu dönemde kurulmuştur. Böylelikle entelektüel zemin hazırlanmış, kurumsallaşma tamamlanmıştır. Artık tarihin Avrupa merkezli aktığı bir zihniyet, bir akademik anlayış içinde var olan oryantalist çalışmalar, tarihin gerisinde kalan ve bu tarihin edilgen unsuru olan alanları yönlendirmek üzere harekete geçen büyük oryantalist kongreler toplanmaya başlanır. Bu dönemin temel amacı, oryantalizmin sömürgecilikle birlikte yürümesidir.

Oryantalizmin üçüncü dönemi II nci Dünya Savaşı sonrası ve 11 Eylül saldırıları sonrasıdır. 1980’lere kadar olan dönemde dekolonizasyon denilen, kolonilerde anti sömürgeci faaliyetler başlamıştır. Ancak oryantalizmin esas siyasallaşması, 1980’lerde başlar. İslam’ın bir anlamda tekrar yükselişe geçişinden, siyasal alanda, ekonomik alanda, kültürel alanda bir canlanma hissedilmesinden itibaren 80’li yıllarda yeni bir oryantalist nesil çıkar. Bu dönemde İslam’ın medeniyet birikimini incelemeye dönük faaliyetlerden ziyade, doğrudan İslam toplumlarının siyasal, sosyal dinamiklerini incelemeye dönük bir oryantalist çizgi başlamıştır. Son dönem olan içinde yaşadığımız yıllar 11 Eylül saldırılarından sonra günümüze kadar gelen dönemi kapsamaktadır. 11 Eylül öncesi var olan ancak sonrasında, bir ihtiyaç olarak değeri hızla artan, ötekiyi bilme sürecinde ortaya çıkan epistemik anlayışın temel hareket tarzı, diğer uluslar, diğer bölgeler ve diğer kültürler hakkında çeşitli ampirik bilgilerin biriktirilmesi olmuş ve bu bilgi birikiminin otomatik olarak ötekinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacağı varsayılmıştır. Bu anlayışın neticesinde, farklı kültürler arası diyalog anlayışı var olan sistemin içinde sıkışarak sonuçta mevcut sistemin devlet merkezci hegemonik dilini kabul etmek zorunda kalmıştır (Keyman, 2002: 120).

3.1. Nesneleştirilmiş Doğu’da İktidar, Güç, Hegemonya, Söylem Kavramları

Oryantalizm, araştırmancının konusunu tanımlamak yerine araştıran özneyi ifade etmekte, bu şekliyle Doğu’nun ruhunu yansıtmaktan ziyade Batı’nın gerçekleştirmek istediği esas düşüncesini ortaya koymaktadır. Batı, kendinde olmayana hâkimiyeti altına almak amacıyla bilgi-güç bağlantısından hareket ederek, ötekileştirdiği toplumları daha çok anlamak istemiş ve bir araya getirdiği bilgi ile oryantalizmi var etmiştir (Hanefi, 2007: 79-80). Oryantalist metinler yalnızca bilgi üretmekle kalmamış aynı zamanda gerçekliğin kendisini de üretmek, metni üreten öznenin, bu üretimde hiçbir etkinliği bulunmayan nesne üzerinde mutlak bir hâkimiyet kurabilmesini sağlamıştır.

Said’in yaptığı oryantalizm tanımına baktığımızda, Doğu ve Batı arasında yapılan epistemolojik ve ontolojik ayrım tarifini görürüz. Yani burada eşitsiz bir ilişkiden, bir güç ayrımı içinde belirlenen kültürel farktan söz edilmektedir ve asıl vurgulanması gereken husus, ayrımın Batı tarafından yapılması olarak ortaya çıkmaktadır. Oryantalizm sözüne Doğulular, Batılılardan aşağıdadır demekle başlamaz, Doğuyu bir bilgi nesnesi, bir bilme, inceleme ve yönetme nesnesi olarak varsaymakla ve ileri sürmekle başlar. Doğu diye bir yeri işaretleme, evrensellik kuran bir işaretlemedir. Bu işaretleme Batı tarafından, epistemolojik ve ontolojik bir ayrım yaratacak şekilde ve kendi konumunu, özelliklerini ve hasletlerini evrensel kılan bir hareket olarak yapılır. Oryantalizm, düz ve basit anlamıyla ırkçı bir ideoloji olmaktan çıkarılıp, Gramsci’nin terimini kullanarak “elaborated” yani

sofistike, bilimsel, felsefi, kültürel ve entelektüel normlara uygun ve o normları kurgulayan bir emperyal söylem haline getirilir. Mutman bunu, güç ile yapılabilecek bir işaretleme, damgalama; epistemolojik ve ontolojik bir şiddet olarak tanımlar (Mutman, 2002: 110). Yapılan hareket, Doğu'yu bilinen ve yönetilen nesne kılarken, Batı'yı bilen ve yöneten özne yapar. Oryantalizm odaklı düşünce merkeze alındığında öteki Doğu olarak işaretlenmektedir. Bu işaretlemelerde Doğu'ya biçilen yer, Batı'dan farklı, ondan aşağı, barbar ve ilkel bir Doğu imgesidir. Bu işaretlenme, Avrupa'nın kendi kimliğini inşa etmesinin tarihi ile örtüşmektedir (Yavuz, 2002: 59).

İktidar kavramı bireyin özgürlüklerinden vazgeçmesi, hakların devretmesi, sahip olduğu gücü birkaç kişiye emanet etmesi anlamına gelmemektedir; iktidar ilişkileri ancak önceden var olan ya da durmadan yinelenen bir rızanın ürünü olabilir. İktidar ilişkisinin anlamını ortaya koyan kavram, onun doğrudan ve aracısız olarak başkaları üzerinde değil; başkalarının eylemleri üzerinde eylemde bulunan bir eylem kipi olmasında yatmaktadır. Şu halde iktidar, kendisini doğrudan bir eylemle kabul ettirmek yerine, aynı eylemi yönlendirerek, o eylem üzerinde ikinci bir eyleme giderek kabul ettirmeye çalışır. Bir bakıma eylemin görüntüsünü değiştirerek, iktidar sahibinin istediği kalıba sokarak ve deyim yerindeyse şiddetin dozunu değil, biçimini farklılaştırarak yapar. İktidar böylece şiddet görüntüsünden uzaklaştırılarak bir yönetim sorunu haline getirilir. Bu anlamıyla yönetmek, başkalarının mümkün eylem alanını yapılandırmaktır (Foucault, 2011: 73-75). Dolayısıyla iktidar, elde edilen, koparılan veya paylaşılan, korunan ya da elden kaçırılan bir şey olmaktan çıkmaktadır (Foucault, 2012: 70).

Said, iktidara ilişkin bu tanımı kullanarak sömürgeci otorite hakkındaki dar ve teknik bir kavrayıştan uzaklaşabilmiş ve sömürgeci otoritenin oryantalizm hakkında edebiyat, sanat, politika ve bilimsel çalışmalarda ve daha özgül olarak da oryantalizm incelemelerinde belirgin olan düşünme yapıları yaratarak, ürettiği söylem ile nasıl iş gördüğünü gösterebilmiştir. Said'in temel tezi şudur: Oryantalizm ya da Doğu incelemesi nihai olarak, gerçeklik hakkında, tanıdık olan (Avrupa, Batı, Biz) ile yabancı olan (Oryant, Doğu, Onlar) arasındaki iki kutuplu bir karşıtlığı geliştiren yapıyla politik bir vizyondur (Loomba, 2000: 68). Said'in oryantalizm konusundaki yaklaşım ve çalışmalarının önemi hegemonya kavramının oryantalizm sürecine taşınmasında yatmaktadır. Said, Gramsci'nin görüşlerini tekrarlayarak, kültürün sivil topluma ait bir onay süreci olduğunu vurgular. Totaliter olmayan toplumlarda belli kültürler ötekiler üzerinde daha baskın konumdadır ve aynı şekilde bazı düşünce sistemleri de bir toplumda ötekilerden daha etkili olmaktadır. Gramsci'nin hegemonya diye tanımladığı şey bu kültürel önderliğin biçimidir (Said, 1998: 19).

Foucault'un perspektifinde, söylemden bağımsız bir analiz bulunmamaktadır. Bizler modern dünyanın doğasını yaşarken, söylemler hakkında, söylemlerin yapılanmasına ve söylemleştirilen şeyleri duyma görevine zorlanırsanız (Turner, 1991: 121). Oryantalist söylem, ilahiyat, edebiyat, filoloji ve sosyoloji alanlarında ifadesini bulan ve aynı zamanda bütünlük arzedilen bir çözümleme çerçevesi olarak kaşımıza çıkmaktadır. Böylece yapı, sömürgeci ilişkilerin bir tezahürü olmaktan öte gerçek bir siyasi güç odağı da oluşturabilmektedir. Oryantalizm, mantıklı Batılı ile tembel Doğulu karşıtlığı çerçevesinde örgütlenmiş bir karakterler, tipolojiler bütünü yaratmıştır. Oryantalizmin görevi, Doğu'nun mevcut sonsuz karmaşasını anlaşılabilir tipler, karakterler ve kurumlaşmalara

indirgemek olmuştur. Yaratılan söylemsel kurgu zaman içerisinde öyle bir megalomaniye dönüşmüştür ki “Biz, Doğulular hakkında bilgiye sahiptik ve onlar hakkında konuşuyorduk. Oysa onlar ne kendilerini kavrayabiliyorlar ne de bizim hakkımızda konuşabiliyorlardı” denecek noktaya gelinmiştir (Turner, 1989: 37).

Oryantalizm aslında Batılı öznenin kendini saklayarak Doğu’yu kurma yolu ya da söylemidir. Batının kendinin zıttı olan bir ötekini üretmesi, kendi adına ortaya çıkmadan önce kendini evrensel bilgi öznesi kılarak; yaratılan söylemsel yerin boşluğu ve yansızlığı kesinleştikten sonra ortaya çıkararak zaten güvenceye aldığı bir söylemsel mekâna hâkim olmasıdır. Bu anlamlama ya da işaretleme operasyonu, Batı ile Doğu arasındaki bir farklılık olasılığını mutlak bir zorunluluğa dönüştürür ve ona bir yön verir (Mutman, 1996: 32-33). Batılı özne Doğuya göre konumlanır ve yönetilir, bu işlem basitçe Batıyı güç ya da merkez olarak üretmez; asıl gerçekleştirdiği, bu gücü dilin içine yerleştirerek evrensel bir bilgi konumu olarak üretmesidir.

3.2. Sömürgecilik ve Oryantalizm ilişkisi

Rönesans’tan bu yana dünya tarihi nasıl Avrupamerkezciliğin etkileri olmadan düşünülemezse, Avrupa düşüncesi de sömürgeciliğin tesiri olmadan kurgulanamaz (Young, 2000: 191). Güç ve bilginin tehlikeli birlikteliği, Batı edebiyatının en eski temalarından biri olarak ortaya çıkmaktadır. Ortaçağ Avrupa’sında Kilise’nin resmi bilimi dışında bilgi yasaklanmış ve aydınlanma çağına kadar, yasak bilgiye öykünen bir dizi Faust cehennemi boylamıştır. Rönesans’ta bile Rabelais’in ölümsüz eserinde, baba dev Gargantua, kendinden de devasa oğlu Pantagruel’e “vicdansız bilgi ruhun ölümüdür”, uyarısında bulunarak bilgiyi bir güç aracına dönüştürmemesini öğütler (Parla, 2001: 69). Ne var ki, Doğu hakkında bilinçli ve maksatlı üretilen bilgi Batı’da vicdani bir değerlendirmeye konu olmamıştır. Bunun nedeni, kanaatimizce sömürgecilik neticesinde elde edilerek Avrupa’ya aktarılan kaynağın büyüklüğüdür.

Batı’nın Doğu’yu bilme arzusunun, yalnızca bilgi ihtiyacını giderme amacına dayanmadığı, aksine iktidar arzusuyla iç içe geçtiği, bilgi ve iktidarın birbirinden ayrılmayan ikizler olduğu konusunu yukarıda izah etmiştik, burada vurgulanmak istenen konu bilginin oryantalizm, iktidarın ise sömürgecilikle eşleşmesidir. Bu hususu destekler şekilde, Fransa ve İngiltere’ye nazaran sömürgecilik tecrübeleri daha az olan ülkelerde oryantal araştırmaların daha tarafsız veya daha az önemli olması oryantalizm ile sömürgecilik arasındaki ilişkinin varlığını ispatlamaya yönelik bir emare olarak sunulabilir (Parlakışık, 1995: 16).

Batı kendisine öteki ülke ve milletlere karşı onları “uygarlaştırma göreviyle” yükümlü kılan bir söylem kurgulamıştır. Ancak bu yükümlülük, bir isteğe cevap olarak doğmamış, hiç kimse gelin bizi uygarlaştırın dememiştir. Aksine böyle bir isteğe bile akıl erdiremeyecek kadar geri oldukları kabul edilen toplumların ilerlemesi için gönüllü olarak bu sorumluluğu üstlenen Avrupalılar her nedense uygarlaştırma yöntemi olarak sömürgeleştirme metodunu seçmiştir. Sömürgeleştirilen ülkelerde, kapitalist yapının kuruluşu, Doğu toplumlarında kolonizasyon öncesi mevcut toplumsal yapının yıkımı ile neticelenmiş, yapılan yatırımlar, meydana gelen endüstriyel atılımlar tamamıyla kapitalist anlayış doğrultusunda gerçekleşmiştir. Bu ülkelerde,

parçalanmakta olan geleneksel yapıların yerini, gelişmiş organizasyonlar alamamış ve sömürgeler kapitalist Batı toplumlarının ihtiyaçlarına göre şekillendirilmiştir (Kanar, 2006: 120-121).

Sömürgelerin modernitenin dışında tutulması, onların mekânsal uzaklıklarının zamansal bir uzaklık haline getirilmesi, Aydınlanma modernitesinin ve bunun bağlı olduğu evrensel özne kategorisinin inşa edilmesinde asli unsur olmuştur (Lewis, 2006: 373-374). Evrensel özne kolonilerde hegemonyayı büyük ölçüde tahakküm, baskı ve zor kullanarak sağlandığından, sömürgeleştirilmiş olanların rızasını içermeyen bir süreç olarak analiz edilebilir. Ancak son yıllarda yapılan çalışmalar bu süreçte, insafsızca zor kullanılmasının kısmen gönüllü ve sahici, kısmen de suni bir rızayla birlikte yürüdüğünü ortaya koymuştur. Gramsci'nin hegemonya kavramı, mütehakkim gruplara ait fikirlerin ve pratiklerin yönetilenlere dayatılmasından ziyade, tahakküm altına alınanlara ait fikirlerin ve pratiklerin dönüştürülerek mütehakkim grupların fikirleri ve pratiklerine dâhil edildiğini vurgular. Böylelikle kolonyalist söylemle oryantalist söylemin içi içe yürümesi sağlanmıştır (Loomba, 2000: 51). Oryantalist söylemin oluşturduğu geri kalmışlık, kendi kendini yönetememe gibi kalıplaşmış alanın meydana getirdiği boşluk, kolonyalist yönetimin meşrulaştırılmasını sağlayan düşünce kalıplarıyla doludur. Bu söylemler, öteki dünyaları değersizleştirirken, Batı dünyasının değerlerini evrensel kılama işlevini görür.

3.3. Modern Oryantalizm, Kendi Kendini Oryantelize Etme

Oryantalizm kavramından nemalanan Batı, değişen dünya görüşleri doğrultusunda merkezi konumunu devam ettirebilmek ve Doğu üzerinde tesis ettiği tahakküm sisteminin hayatiyetini sağlamak için yeni bir konum almış, geliştirdiği modern oryantalizm kavramıyla Doğulu toplumların bireylerini kendilerini ait olmayan fikirler aracılığıyla, anlama ve anlamlandırma tarzına yönlendirmişlerdir. Yaşanan bu süreç Doğulu bireylerde yabancılaşma ve kendi kendilerinin ötekisi haline gelme süreci olarak kendini göstermektedir (Uluç, 2009: 204). Bireylerin kendi inançlarına ve toplumsal pratiklerine yükledikleri anlamların genel geçerlik ile çeliştiğini düşünmeleri ve kendi farklarının yine kendileri tarafından mahkûm edilmesi şeklinde de ifade edebileceğimiz oto oryantalizm, aynı habitusa sahip öznelerin birbirlerini öteki olarak gördükleri ve davrandıkları garip duruma işaret eder.

Kendi kendini oryantelize etme olarak tanımlanan oto oryantalizmi kısaca, bireylerin ve toplumların kendilerini, kendilerine ait olmayan fikirler aracılığıyla anlamaları ve anlamlandırmaları (Yazar, 2013: 5) olarak tanımlayabiliriz. Oto oryantalizmin en tehlikeli yanı kuşkusuz, insanların kendilerine yükledikleri yanlış kimlikler sonucu, yaşadıkları toplumdan yabancılaştırdıklarında ortaya çıkmaktadır (Fontana, 2003: 131). Batı, Doğu toplumlarını zihnen öteki olarak tanımlarken, Doğu toplumları daha da ileri giderek kendilerini öteki olarak tanımlamaya başlamışlardır. Batı, ötekisini nasıl anlıyorsa, Doğu'da de kendisini onların(Batılıların) anladığı gibi, anlamaya başlamıştır (Turna, 2002: 234).

Hilmi Yavuz, *Modernleşme, Oryantalizm ve İslam* adlı eserinde bir anekdot paylaşmaktadır: "Genç bir ozan hatırlıyorum: Beyoğlu'nda bir pastanede, yumruğunu göğsüne vura vura: Ben, Türk olmak istemiyorum. Çevremde gördüğüm her şey kızgın bir demir dehşetiyle etime yapıyor. Sanatımla ve duygulanma gücümle

başka ve Batılı bir ortama aidim Ben, demektedir.” Avrupa kültüründen sürülmek! Kendi ülkesinden, kendi geleneklerinden, kendi halkından sürgün edilmek değil, ama Avrupa kültüründen sürgün edilmek! Bu tavrı Aijaz Ahmad’ın *Teoride Sınıf, Ulus, Edebiyatta Edward Said’den* yola çıkarak belirttiği gibi, tipik bir sömürge entelektüel tavrı örneğidir. Said, sömürge entelektüellerinin kendilerini Avrupa kültürü ile tanımlayarak ve sömürgeci ülkeyi anavatan sayarak, her zaman Avrupai hâkimiyetin kültürel perspektifiyle yazdıklarını belirtir. Aijaz, Said’in sömürge entelektüellerini vezir bir biçimde tanımlayan şu sözlerini de aktarır: “kendini sömürge ve/veya Batılı olmayan halkların karşıt deneyimlerinin anlatıcısı sayarsalar da, eserlerinde Batı kültürel geleneğinin dışında duran adam anlayışı yoktur” (Yavuz, 1993: 66). Ülkemizde de mevcut olan bu tür Aydın yazarlara, yetişen diğer genç yazarları teşvik etmek amacıyla Nobel edebiyat ödülü gibi büyük payeler verilerek çalışmaları takdir edilmektedir.

Kanaatimizce oryantalizm konusunda özellikle vurgulanması gereken husus, oryantalizmin coğrafi Batı’ya ait bir kavram olmadığı, toplumlar üzerinde Aydınlanma ve modernizm sonrası bir patoloji olarak gelişen kavram olduğudur. Osmanlı devleti kuruluş ve yükselme devrinde Batı dâhil, hiçbir toplumu, devleti, ötekileştirmemiş açık veya örtük bir biçimde kolonyalizm uygulamamıştır. Ancak 18 nci yy.ın başında itibaren gerileme çağıyla birlikte Batı değerleri ile devlet yapısını entegre edici reformları uygulamaya başlaması, modernist uygulamaları devlet yapısında ve toplum yapısında pratiğe dökmesi sonucu oryantalist patolojiler göstermeye başlamıştır. Bu dönemde Osmanlı bürokratları açık ve örtük bir biçimde Batıyı ilerlemenin yurdu, Doğu’yu ise geri kalmışlığın hâlihazırdaki sahnesi olarak kabullenilmiştir.

4. OKSİDENTALİZM

Rönesans, reform ve keşifler neticesinde yeni bir ideoloji ve yaşam algısı yaratan Batı, kurgusunun hayatiyetini “oryantalizm” kavramını araçsallaştırarak önce epistemolojik alanda öteki olarak tanımladıklarını anlamlandırmakta, daha sonra ontolojik alanda dünyadaki varlığını şekillendirmekte ve son olarak Avrupamerkezcilikten hareketle kurguladığı sömürgecilik kavramını mantıksal zemine oturtmakta kullanmıştır. Kolonyalist düşünce ile keşfedilen topraklara giden “medeni Avrupalı” kaynaklarını sömürdüğü yerel toplumların sahip oldukları geleneksel üretim yapılarının yanı sıra modernleştirme yoluyla sosyal yapılarının da yok olmasına sebep olmuştur.

4.1. Kavram Olarak Oksidentalizm

Batı’nın uyguladığı oryantalizm pratiği karşısında, Doğu toplumları tepki olarak oksidentalizm düşüncesini ve uygulamasını tedavüle sunarak cevap vermeye çalışmaktadırlar. Ancak oluşan tepki henüz yeni bir duruş olduğundan yönü, amacı, talebi henüz tepkiyi verenler tarafından da tam olarak belirlenerek ortaya konabilmiş değildir. Oksidentalizm, terim olarak birçok anlama gelmektedir, ancak bu tanımların hepsi ortak bir temel düşünceye dayanmaktadır, o da, oksidentalizmin her ne kadar oryantalizmin sahip olduğu donanıma sahip olmayan ve hali hazırda belirsiz veya problemlili bir disiplin olarak görülse de, Batının yazılması, kurgulanması, yaratılması pratiği; Batı’yı kurma, temsil etme denemesi olduğudur.

Oksidentalizm söylemi, Batının Hindistan’da uyguladığı hegemonya veya Amerika’nın Japonya’da uyguladığı kültürel kolonizasyon gibi birçok olumsuz örnekten dolayı İslamcı, Batı karşıtı duygu ve davranışlara dönüşmüştür (Hutchinson, 2011: 6-7). Bu bakış açısında, oksidentalizm Doğu ve Batı arasında kültürel diyalogu teşvik edeceğine, yeni bir ötekinin yaratılmasında rol oynamakta ve üçüncü dünya ülkeleri üzerinde Batı hegemonyasına tepki oluşturarak Batı karşıtı hareketlere kaynaklık etmektedir. Buruma ve Margalit bu algılama tarzını Japonların Pearl Harbour’da, El Kaide örgütünün eylemlerinde ve son dönemde görülen İslami terör örgütlerinin yaptığı faaliyetlerde fikirsel temel olarak kullandığını belirtmektedir. Ancak bu olumsuz yaklaşımlara karşı Carrier ve Venn oksidentalizmi, Said’in oryantalizmi kullandığı şekilde ontolojik olarak algı, temsil ve söylem olarak daha geniş anlamda ele almaktadırlar.

Xiomei Chen belki de oksidentalizmin en anlaşılır tanımını yapmaktadır: “Kendi Batılı ötekisini oluşturan, Batılılar tarafından sömürüldüğü ve yapılandırıldığı zaman bile Doğu’nun kendine mal etme sürecinde aktif ve kendine özgü yaratıcılığına izin veren bir söylemsel pratik” (Chen, 1995: 4-5). Bu tanım üç bölüme ayrılmaktadır, Batılı ötekinin kurulması, hâkim siyasi söylemin karşıtı olarak bu kurgunun politik amaçla kullanımı ve son olarak bir çeşit öznenin kurgulanması. Coronil bu tanıma ek olarak oksidentalizmi, kutuplaşma yaratan temsil tarzı ve Doğu’nun ötekileştirmesini ve Batı hakkında yaratılan hiyerarşi olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda oksidentalizm kurgusunun esasları olarak, toplumların birbirlerinden ayrı gruplar içinde tarihsel geçmişlerine göre tasniflenmesi, mevcut farklardan hâlihazırdaki temsilleri etkisiz hale getirecek hiyerarşiler üretmek toplumlara hissettirmeden mevcut asimetrik güç ilişkilerini yeniden üretmek olarak belirlenebilmektedir (Brunner, 2007: 5-6).

Turner ise oksidentalizmi kısaca Buruma ve Margalit tarzında, Batı’ya ilişkin her şeyin toptan reddedilmesi anlamına gelen zararlı Batıcılık olarak tanımlamaktadır (Turner, 2003: 24). Akbar Ahmed’den alıntılama yapan Turner, “Son on yıl boyunca, Asyalı ve Afrikalı âlimlerin oryantalizme gösterdikleri şiddetli tepkinin, onlarda bir tür oksidentalizm yarattığını, bunun ise oryantalizmin özdeşleştirildiği sömürgeciliğin reddi olduğu kadar, Batının egemenliğindeki evrensel uygarlığa karşı bir başkaldırının ifadesi (Ahmed, 1995: 204)” olduğunu iddia etmektedir.

Oksidentalizm, kolonyalizm, kapitalizm ve emperyalizm tarafından değiştirilmiş olan modernitenin belirli bir yörüngesinin tekrar yapılandırılmasını açıklayan düşünce sistemine işaret etmektedir. Oryantalizmi bağımsız değişken, oksidentalizmi buna göre bağımlı değişken olarak ele aldığımızda kapitalizmin ve modern dünya sisteminin her yeni tavır alışını (siyasal, askeri, toplumsal, ekonomik vs.), bağımlı değişkeninde savunmacı zihniyet ile simetrik olarak yeni tavır alışına sebep olmaktadır (Venn, 2000: 19). Bu yeni tavır alışlar, oksidentalizm söyleminde dilinin sürekli mutasyona maruz kalmasına ve dönüşmesine sebep olmaktadır. Ancak düşünce ve söylem üretimi sistemin ihtiyacından dolayı kendiliğinden olmayıp sadece merkeze göre yeni bir konum alma olduğundan çoğunlukla bir önceki söylem ve düşünce ile çelişmektedir. Bu bilinç bölünmesi birinci bölümde detaylı şekilde incelediğimiz Shayegen’in imlediği, kültürün kimliksizleşmesi kavramını yaratmaktadır. Böylelikle, oksidentalizm söylem, kültürel şizofreninin bir ürünü haline gelmekte, söylem bir yanıyla direnişçi, bir yanıyla

savunmacı bir yapıya bürünmektedir. Bu bağlamda, gelinen noktada oksidentalizm tüm hayatini, oryantlizmin kavram sistemi içinde korumacı bir psikoloji ile konumlanarak kazanmaktadır (Arli, 2009: 69). Sonuçta cari oksidentalist söylem, bir tepkiden ve gündelik toplumsal sorunlarla ilgili derinliksiz bir söylem alanı yaratmaktan başka, bir işlev görmemektedir.

Oksidentalizm, tıpkı oryantlizm gibi, Doğu ile Batı arasında köklü bir ayırım oluşturan özel bir epistemoloji ve ontolojiye dayalı bir düşünce modeli olarak da tanımlanabilmekte, Batılı toplumların ve kültürlerinin araştırılması ile ilgili ilmi akademik faaliyetleri de kapsamda ele alınabilmektedir (Öztürk, 2007: 48). Epistemolojik ve ontolojik modelin oluşturulması düşüncesi ortaya çıktığında doğal olarak oksidentalizmde oryantlizmin de kendileri dışındaki toplumlara ötekileştirmede aynı yolu kullandıklarını görülmektedir (Dervin ve Gao, 2012: 557). Batıya ait bilgilerin toplanması, depolanması, işlenmesi, organize edilmesi, sınıflanması, dağıtılması ve kullanımı ötekileştirme kavramının gereği olarak icra edilmektedir. Bunun yanında, Coronil, oksidentalizmin de oryantlizm gibi Doğu Batı arasında bir farkın kabulüne dayalı olarak kurgulanmış, Doğu ve Batı arasında yaratılan bu ayırımın diyalektik bir süreç sonunda kimlik yaratımının bir sonucu olduğunu belirtmektedir (Coronil, 1996: 56).

4.2. Modern Dünyada Oksidentalist Kurgu

Batı modernizminin amacı yalnızca ötekini anlamak değil, öteki üzerinden kendi kimliğine ulaşarak araya sınır koymaktır, çünkü her sınır; içerisi ile dışarı, biz ve onlar arasındaki farkı belirleyen araç görevi üstlenmektedir (Sayın, 1997: 32). Başka bir deyişle ötekini anlama isteği temelde bir sınır çekme isteği, farklılıkları ötekileştirerek kendi kimliğini bulma isteğidir. Batının, aydınlanma sonucunda elde ettiği modernizm ideolojisini evrensel bir değer olarak kurgulayabilmesi için, önce farklılıkları ötekileştirerek ötekinin bilgisine ulaşması gerekmiştir. Bu düşünce doğrultusunda oksidentalizm kurgusunun tarihselliğine baktığımızda, oksidentalizmin 19. yüzyıla kadar var olmamasının nedeni kanaatimizce, Doğu'nun bu tarihe kadar tam anlamıyla modernizmle tanışmamış, modernleştirilmemiş ve buna bağlı olarak Batı'yı veya bir başka istikameti ötekileştirme ihtiyacı duymamasında yatmaktadır. Osmanlı'nın kendi Doğu'sunu yaratması ve öteki olarak tanımladığı toplumlara oryantlist düşünceyle yaklaşmaya başlama tarihi, Tanzimat Fermanı (1839) sonrasında, yani modernleşme yoluna girmesi sonrasında denk gelmektedir.

Modernizmin kodlarının kullanımıyla, geleneksel İslam felsefesinden kopan ve modern İslam felsefe yapısını oluşturarak, kendi modernizmini gerçekleştirmeye başlayan İslam kültürü modern olanla diyaloga geçmeden önce, aydınlanmış modern Batı'dan farklı olarak diğer kültürlerin hakikatlerini zaten bildiği düşüncesine sahipti. Konuyu bir başka açıdan izah edersek, İslam'ın merkez aldığı Tanrı anlayışı İslam kültürüne zaten öteki hakkında gereken bilgiyi vermiş; bu sayede Doğu'nun, Batılı gibi kendini, ötekini kullanarak kurgulamasına gerek kalmamıştır. Kur'an'da Kafirun suresinde "De ki: Ey kâfirler, Sizin tapıklarınıza ben tapmam. Siz de benim tapığıma tapıcılar değilsiniz. Ben asla sizin tapıklarınıza tapacak değilim. Siz de benim tapığıma tapacak değilsiniz. Sizin dininiz size, benim dinim banadır" denmektedir. Böylelikle Kur'an "ötekileri", Müslümanlardan farklı konumlandırmış ve onları İslam ümmetinden farklı ümmetler olarak kurgulamıştır, bu bağlamda

Müslümanların ötekileri anlamaya, algılamaya, kurmaya veya kurgulamaya ihtiyaçları yoktur, çünkü ötekinin tanımı hazır olarak zaten verilmiştir (Sayın, 1997: 33). İslam kimliği Laclau'nun vurguladığı tarzda bir "kurucu dışarısına" ihtiyaç duymamış, sadece verili olanı korumaya çalışmıştır. İslam kültürü uzun yıllar boyunca kendisini içsel ve asli olarak kurgulayan bir yapı olarak kalmış, kendi merkezini kendi içinde taşıdığını değerlendirmiştir. Nitekim bu korumacı anlayış içinde "değişmezliğini" tarihin rastlantısallıklarına karşı korumak amacıyla Gazali'den sonra içtihat kapısı kapatılmıştır.

Oryantalizm ve oksidentalizm arasında, gerek tarihsellikleri gerek sosyolojileri itibarıyla simetrik bir analize imkân veren bir ilişki bulunmadığını ve oryantalizmin kendi güç, bilgi, öteki ilişkisini inşa ederken aynı zamanda güçlü bir ekonomi, ideoloji, askeri yapı, teknik ve düşünsel anlayışa sahip olduğunu görmekteyiz. Oksidentalizmin kendini hissettirmeye başladığı döneme ve şu an ki konjonktüre bakıldığında, oksidentalizmin dile getirdiği iddiaların Doğu'nun şu anki fikrîsel yapısı itibarıyla bir hayal seviyesinde kalmaya mahkûm olduğu görülmektedir. Teoriyi uygulamaya dönüştürecek güçten uzak olan oksidentalizm, oryantalizmle aynı düşünsel bağlamlarda uygulaması bulunmayan, işlevsiz bir söylem tarzı olduğu görülmektedir. Daha da kötüsü, epistemolojik çerçeve olarak oksidentalizm, "irfan" geleneğinin özünü temsil eden Doğu için aşırı tepkisel boyutta tavır göstermekte, yani Batı'nın geçmişte yaptığının ve halen yapmakta olduğunun aynısını onun bu tavrını meşrulaştıran bir yapı ile aynı kalıplarda ve formlarda ona geri bildirimlerde bulunarak, karşı çıktığı epistemolojinin şekline bürünmektedir. Oryantalizm-oksidentalizm gibi kökeninde tek bir düşünce dünyası oluşturan kavramsal dikotomiler, zihin dünyamızda kavramsal bir savrulmayı beraberinde getirmektedir. Oryantalizmin ötekileştirici kategorik tutumu karşısında, onunla aynı özelliklere sahip olan oksidentalizm patolojik bir reflekse işaret etmektedir (Kılıç, 2007: 134). Reflekse dayalı olması nedeniyle, bir bilinç durumundan yoksun olan bu tutum, oryantalizmin taşımış olduğu ontolojik, epistemolojik ve aksiyolojik özellikleri ihtiva etmektedir.

4.3. Oksidentalizmin Tasnifi

İslam düşünürlerinin moderniteye yaklaşımlarının iki yönde gerçekleştiğini görmekteyiz. Olumsuz yönde yaklaşım gösterenlere göre modernite, sadece maddi olan ile ilgilenmeye yönelik bir hayat tarzı ortaya koyabilmiş, manevi varlık alanını ikincil bir konuma yerleştirmiştir. Bu düşünce doğrultusunda modernite kutsaldan arındırılmış bir dünya kurmaya yönelerek din karşıtı bir hareket olarak kendini ifade etmiştir. Batı öteki olarak tanımladığı toplumlara hegemonya uygulayarak sömürgeci yapısının inşasını tamamlamıştır. Moderniteye olumlu olarak yaklaşım gösterenlerin düşüncesine göre ise modernite insanlığın ilerlemesindeki en önemli aşamalardan biri olarak ortaya çıkmakta ve insanın doğasında bulunan ilerleme dürtüsünü harekete geçirmektedir (Hocaoğlu, 1998: 284-287).

Modernizme karşı uç noktalarda yaklaşımlara sahip olan İslam düşünürlerinin ürünü olan oksidentalizmin tanım ve tasvirleri de çok ayrı noktalarda yapılmaktadır. Literatür incelendiğinde oksidentalizmin birçok tanımının ve tasnifinin üretildiğini görmekteyiz. Bu tanım bolluğunun sebebi, bize göre de Mevlana'nın *Mesnevi* adlı eserinde körler ve fil hikâyesinde anlatıldığı şekilde tanımı yapanın nerede durduğu ve tanımlananın neresine baktığı ile

ilişkilidir. Oksidentalizmi, oryantalizmin bağımlı değişkeni olarak tanımlayıp, tarihselliğini modernizm ile karşılaşmasından sonrasına konumlandığımızda eşyanın tabiatı gereği, içinde yaşadığımız dönemde yapılacak olan tasnif de bize göre modernizmin merkeze alınarak yapılmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda oksidentalizm kavramını iki ana kanalda tasnif etmenin uygun olacağı kanaatindeyiz: İlk olarak, Arap seçkinlerinin Batı'ya onun diliyle seslenme manevrası ve ikinci olarak sahip olduğu gelişme arzusu doğrultusunda modernleşmeyi araçsallaştıran istenç.

4.3.1. Batıya Onun Diliyle Seslenme olarak Manevrası Olarak Oksidentalizm.

Batının gücü modern çağda ortaya çıkan "düşünüyorum öyleyse varım" projesinden kaynaklanmaktadır. Batı kendini bilen özne konumuna yerleştirerek, geri kalan her şeyi bilinen bir nesneye dönüştürmüştür. Bu yolla Batı izleyen, ötekiler ise izlenen nesnelere dönüşmüştür. Hanefi'ye göre bu rolleri değiştirmek mümkündür, "ötekiler de bilen özne olabilirler ve Batıyı bilinen nesne konumuna getirebilirler"(Hanefi, 2004: 276). Batı oryantalizmi yaratmış olduğuna göre, Batı'nın dışındakiler de Batı denen kavramı, kaynaklarını, hangi dönemlerden geçtiğini, yapısını ve gelecekte alacağı hali incelemek için oksidentalizmi kullanabilir. Diğerinin tuttuğu aynada kendini görmek; diğer kültürlerin başına geldiği gibi bir nesne haline getirilip, tarihe konu edilmek Batının algılarında değişiklik yaratabilir. Hasan Hanefi önderliğinde, Batıya onun diliyle seslenme manevrası olarak anlam bulan oksidentalizm kavramı, Batı'ya duyulan öfke ve oryantalizmin aynadaki yansıması tarzındaki yaklaşımı beş alt başlık dâhilinde, Batıyı ötekileştirerek Doğu'yu yüceltmektedir.

4.3.1.1. Batının Kutsaldan Uzak Maddi Yapısı: Batının kutsaldan uzak maddi yapısı düşüncesi temelde İslami düşüncüyü merkeze oturtarak, Yahudi ve Hıristiyan toplumlar için, oryantalizmin uyguladığı yaklaşımın bir benzerinin uygulanmasıdır. Bu dinlere ait toplumların tahrif edilmiş bir inanç sistemine sahip oldukları ve dolayısıyla, cahiliye toplumlarından oldukları; bu dinlerde kutsallığın sadece Allah'a ait olmadığı; O'na eş putlar bulunduğu, bu putların teslis akidesiyle veya Allah'a oğulluk isnadıyla teşekkül edilmiş olduğu, Allah'ı, İslam'ın kurguladığından farklı bir şekilde tasavvur ettiklerini söylemlenmektedir. Ötekileştirme çemberi çok daha geniş tutularak, belli doğrultuda İslamiyeti yaşamayan Müslümanlar da cahiliyet çerçevesi içinde değerlendirilmekte, laikleri de bu grup içinde tasnif edilmektedir (Kutup, 1980: 105-110).

4.3.1.2. Sömürgecilik: Batı toplumlarında devlet anlayışı, Doğu toplumlarının sahip olduğu devlet anlayışından çok farklıdır. Tarihe baktığımızda Roma imparatorluğundan sonra, 1500'lerden itibaren İspanya imparatorluğu, 1600'lerde Hollanda imparatorluğu, 1700'lerden 1920'e kadar İngiliz imparatorluğu ve ardından ABD'lerinin temeli sömürgecilik ve katliamcılığa dayalıdır. Devletin kuruluş esası sömürmeye, katliam yapmaya, kültürel katliamda dâhil olmak üzere üçüncü dünya toplumlarının dilini, dinini yok etmeye dayalı olduğu için Batı imparatorlukları ve devletleri kısa ömürlü olmuştur. Doğu devlet anlayışında ise insanın her türlüşünün insandan sayıldığı, dil din, etnik farkı gözetmeden insana hizmet edildiği "Hak'tan alıp halka vermek" esas kabul edildiği için devletler uzun ömürlü olmuştur (Sinanoğlu, 2009: 9-10).

Batı, gittiği her coğrafyaya uygarlık, kültür ve Hıristiyan hidayetini götürdüğünü söylemiş, bunun barbar ve vahşi kavimleri uygarlaştırmanın, onları tarih sahnesine çıkartmanın mümkün olan tek yolu olduğunu öne sürmüştür. Ama Kenyalı Kamkenyatta'nın deyimiyle, Batılı insanın ilk gittiği Afrika topraklarında elinde sadece İncil varken ve sonraları İncil'i yerlilere verip onların toprağını aldıysa, Batı kültürünün ve uygarlığının girdiği her yer doğal, maddi ve beşeri kaynakları da beyaz adamın kontrolüne girmiştir. Bu kontrolün sürekliliği için tarihin en baskıcı rejimleri bu bölgelerde kurulmuştur. Bu uğurda milyonlarca insan öldürülmüş veya köle olarak Avrupa'ya ve Amerika'ya götürülmüştür. Batı'nın kendini merkeze alarak yaptığı bu tarihsel ayırım, gerçekte sömürgelerde işlediği kanlı cinayetlere, sömürü ve yağmalara sözde meşru gerekçeler taşımak dışında bir değer taşımamaktadır (Bulaç, 2012, 66).

4.3.1.3. Batı'nın Ahlaki Değerleri ve Hayat Algısı: Ötekinin ben üzerinde kurduğu baskıyı ve benin uğradığı kayıpları dikkate aldığımızda, Batı şeklinde somutlaşan ötekini reddetmek son derece doğal ve anlaşılır bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Batılılaşma faaliyeti arttıkça ben ve öteki arasında gerçek bir diyalog kurmanın zemini yok olmakta, gelenek ve asaleti savunma refleksi artmaktadır (Hanefi ve Cabiri, 2011: 97). Bunun neticesinde oluşan oksidental bakış açısına göre de Batı, refaha, hayvani arzulara, bencilliğe ve güvenlikte olma duygusuna bağımlı bir burjuva toplumu şeklini almaktadır. Doğu'nun ötekileştirdiği toplum, yaşamı ölümden daha çok önemseydiği için, doğası gereği korkaklardan oluşan bir toplum olarak ortaya çıkmaktadır (Buruma, 2004: 283).

Modernizmin etkisiyle Batı toplumlarında ahlaki değerler tamamen yok olup gitmiş, insanı hayvanlık damgasını taşımaktan ayıracak her türlü münasebet tarzları görülmez olmuştur. Modern toplum gayri meşru cinsel ahlaka, anormal cinsel ilişkilere ve ahlak dışı ilişkilere göz yummaktadır. Toplumu etkileyen Batılı aydınlar, toplumu oluşturan bireylere cinselliği yaşamının kötü bir şey olmadığını, asıl kötülüğün bir kadının kendi özgürlüğünü namus kavramı için yok etmesi, cinsel arzularını bastırması olduğunu vurgulamaktadırlar. Bütün kamuoyu yapımcıları bu düşünceleri toplumlarına aşlamak için güçlerinin harcamaktadırlar (Kutup, 1980: 136).

4.3.1.4. Kötülük Merkezi Kentler: Oksidental düşünce, şehir kavramını kibir, imparatorluk, laiklik, bireysellik, paranın gücü ve çekiciliği gibi günah dolu olgular ile bağlantılandırmaktadır. Bu olguların yok edilmesi fikri insanoğlunun ticaret yapmak, servet biriktirmek, bilgi elde etmek ve rahatlık içinde yaşamak için şehir kurmalarından bu yana var olmuştur. Tanrının gücüne meydan okuma, bağımsız davranabilme cüreti, kibir yüzünden ceza görme korkusu pek çok dinde ortak olarak ortaya çıkan kavramlar olmuştur. En eski mitlerden biri olan Babil ve onun büyük kulesi, bu insansal cüretlere mekan teşkil eden mitsel kent olmuştur (Buruma vd., 2009: 20). Babil ve kulesi, on dördüncü yüzyıl Floransa'sı ve halkı ya da yirmi birinci yüzyıl New Yorkluları gibi dünyevi ün tutkusu peşinde koşan toplumlar oksidentalizmin saldırılarını üzerine toplamaktadır. Çünkü bu toplumlar dünya insanlarına "gelin diyorlardı, kendimize bir şehir ve başı göklere erişecek bir kule bina edelim ve kendimize bir nam yapalım".

Oksidental yaklaşımın şehir kavramına göre, büyük kent insanlık dışı, sapkın hayvanların toplandığı şehvetin sömürdüğü bir yer olarak ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, şehirler tam anlamıyla ruhlarını

ytirmişlerdir. El Kaide'nin İkiz Kulelere yaptığı saldırıyı da bu mantalite içinde düşünmek gerekir. Bu saldırı hem fiziksel hem metafiziksel anlamda Doğu'nun Batıyla savaşının bir parçası olarak New York'a, Amerika'ya, Amerikan düşüncesine ve en önemlisi temsil ettiği Batıya hem gerçek hem sembolik bir saldırıdır. Planlanarak yapılmış olan bu saldırı eski bir mite işlev kazandırmıştır: "günah şehrinin yok edilmesi".

4.3.1.5. Dine yaklaşım: Batı ilerlemeyi hep çatışmada görmüş, tarih boyunca kendisine ters düşecek bir Zeus aramıştır. Tanrı düşmanlığı düşüncesinin dayanağını, kendi Tanrılığından ve kendi eliyle kurduğu tanrılaştırmalardan almıştır. Batı felsefesi Prometheus'cu bir tabiattadır. Bilgiyi dolayısıyla bilimi de ateş hırsızlığı olarak algılar. İslam'a göre ise ilk olarak kalem ile yazı yazan ve elbise diken İdris peygamberdir. İnanişaya göre İdris peygambere göklerin esrarı açılmış Tanrı, O'nu diri iken göğe yükseltmiştir. İslam anlayışı içinde insanla, insanüstünün daha ileri bir hayata varırken çatışmaya değil, ihšana dayalı bir münasebetler zinciri kurmuş olduğu görülmektedir (Özel, 1992: 54). İnsanın bilgilenecek değer kazanmasını ateşi çalmakta gören bakış açısı ile aynı zenginliği kalemle yazı yazmaya atfeden bakış açısını birbiriyle uzlaştır görmek mümkün değildir.

Kutsal kitabın ilk inmeye başladığı günlerden itibaren Yahudiler, Müslümanlara karşı amansız bir savaşa girişmiş, her türlü hile ve düzene başvurmuşlardır (Kutup, 1988: 88). Yahudiler özellikle dini değerlere karşı haince rol içinde yer almıştır, ateist, materyalist anlayışın arkasında bir Yahudi "Marx", hayvani cinsellik anlayışının arkasında bir Yahudi "Freud", ailenin yıkılması ve toplumdaki kutsal bağların çözülmesi arkasında bir Yahudi "Durkheim" yer almıştır (Lewis, 2003: 74). Yahudiler daima perde arkasından dövüşmeyi hile ve dolap çevirmeyi isteyen bir toplum olmuştur. Siyonist hareketten sonra başlayan Hıristiyan misyoner faaliyetleri, siyonizmin maşası olarak İslam dünyasında faaliyetlerini sürdürmüştür. Kurgulanmış olan bu iki "öteki" İslam'a ve Müslümanlara karşı elele savaşmışlardır. İslam kültürünü bertaraf etmek için, "Hakkı batıla karıştırmışlar", kendi kutsal kitapları orijinalliğini yitirmişken Kur'an'a el ve dil uzatarak onu da kendi kitapları konumuna getirmek istemişlerdir. Ahmed Mithad'da bu görüşte olup, "Batılıların İslam'a bakışları da objektif değildir, Mesela Hıristiyanlar İslam dininin kılıç kuvvetiyle, Hıristiyanlığın ise söz kuvveti ile yayıldığını iddia etmişlerdir. Hâlbuki Hıristiyanlığın Avrupa'da yayılması kılıç kuvvetiyle olduğu gibi, yalnız Haçlı seferleri bile bu iddianın aksini ispata kâfidir" demektedir (Okay, 2008: 285).

Arap seçkinlerinin Batı'ya onun diliyle seslenme manevrası bağlamında oluşan oksidentalizm içindeki Batı görüşü, karşıtı olan oryantalizmdeki olumsuz özelliklere benzer şekilde, insanı hedeflemeyi göz ardı etmiştir. Oryantalizm içinde yaratılan söylemler, Batılı olmayan insanları olgun birer insan olarak görmekten uzaktır ve onları çocuk zekâlı varlıklar olarak görür ve daha önemsiz bir topluluk muamelesi yapar. Bu manada kurgulanan oksidentalizm de en az bu kadar indirgemecidir, oryantalizm görüşünü sadece ters yüz eder. Bütün bir toplumu ya da uygarlığı ruhsuz, sapkın, paragöz, köksüz, inançsız, duygusuz, parazitler topluluğuna indirgemek entelektüel yıkıcılığın bir türüdür. Öteki kavramı, kendi düşüncesi dışındakileri insan olarak görmekten uzak dikotomik bir güce dönüşüyorsa, ister oryantalist, ister oksidentaliste olsun insanların yok edilmesine yol açacaktır.

4.3.2. Modernleşmeyi Araçsallaştıran İstenç Olarak Oksidentalizm.

Buruma ve Margalit'in *Düşmanların Gözünde Batı: Garbiyatçılık* eseri yayınlanmadan önce oksidentalizm, Batıcılık anlamını tanımlamak için kullanılan bir kavramdı, ancak mevcut uluslararası konjonktür nedeniyle Batı karşıtlığı olarak yaygınlaşan anlamı, daha önceki ifadenin üstünü örterek zihinlerden saklamayı başarmıştır (Ahıska, 2010: 191). Örneğin Chen, Çin'de oksidentalizmden bahsederken bu kavrama Batıcılık doğrultusunda olumlu bir anlam yükleyerek yerleşik düzene karşı bir söylem imkânı sağlamıştır. Venn ise oksidentalizmi, dünyanın modern olması ve Avrupa'nın Batı olması ile yani Aydınlanma ile ilişkilendirerek, Batı modernitesinin aşamalı bir şekilde ayrıcalıklı bir konuma geldiğini iddia etmiştir (Venn, 2000: 8). Bizim de tanımlarından istifade ettiğimiz Couze Venn ve Fernando Coronil gibi düşünürler çalışmalarında kuramsal bir hat üzerinden oksidentalizmin Batı'nın tarihsel olarak kurgulanmasını ve gösterilmesini açıklamak üzere kullanıldığını görmekteyiz.

Oryantalizmin temel yaratıcısı ve kaynağı olarak görülen avrupamerkezci bakış açısının bugünkü yapısına baktığımızda, avrupamerkezcilikle ilişkilendirilen birçok kavramın artık küresel manada toplumların birer unsuru haline geldiğini görmekteyiz. Bu sebeple, "Avrupa ve ötekiler" diye bir şeyden bahsetmenin insanları yanlış konulara yönlendiren bir manipülasyondan başka bir şey olmayacağı değerlendirilmektedir. Küresel yapılardan gündelik iktisadi uygulamalara, devlet oluşumlarından evde yürütülen işlere, kalkınma ideolojilerinden tüketici kültürlerine, feminizmden, politikada ırk ve etnik kimliğin merkezileşmesine kadar her yerde avrupamerkezcinin yansımalarını görmek mümkündür. Bu kavram artık tarihi anlamaktan, dünyayı düşünüş ve kurgulayış biçimlerimizde mevcuttur. Üçüncü Dünyada ki modernci bir tarihselciliği reddetme çabası bile kendi tarihselliğine ilişkin bir öz-bilinçlilik tarafından konumlandırılmıştır (Dirlik, 1998: 260). Başka bir deyişle modernliğe karşı çıkış dahi ancak modernliğin kavramları üzerinden yapılabilmekte, onun yaratmış olduğu kavramlar sayesinde söze ve dile yansıtılabilmektedir.

Oksidentalizm kelimesi, bir yandan ne kadar Batılılaşacağımızı gündeme getirirken, diğer yandan Batıyı yakından tanıyarak, onu eleştirerek, daha doğrusu onu içten tahrip edecek bulguları elde ederek ona karşı mukavemeti hatırlatmaktadır. Bugüne kadar İslam dünyasında, Batıya karşı sergilenen tablo Batı'nın teknolojisini alıp, kültürünü ret şeklinde olmuştur; ancak bir uygarlığın teknolojisini alıp kültürüne kapıyı kapatmak gerçekleştirilemeyecek bir düşünce olduğundan, Batı kültür yapısının ve dünya algısının Doğu toplumlarına sirayet etmesinin önüne geçilememiştir. Batının teknolojik üstünlüğü, ekonomik hâkimiyeti İslam dünyasının ilerleme dediği kavramın tam da kendisini oluşturmaktadır. Küresel anlayışın gereği olarak tüm toplumlarla birlikte İslam dünyasının kullandığı teknoloji de Batı ürünü olduğu için sürekliliği Batı tarafından sağlanmaktadır. Bu bağlamda Hanefi'nin, "Batı'yı bilginin kaynağı olarak kabul etmekten vazgeçip, bilginin nesnesi yapmamız gerekiyor" (Aktaran Aydın, 2006: 372) ifadesi sadece imaj çalışması olarak algılanabilecek bir yaklaşım olduğu kanaatindeyiz. Çünkü Batı sadece bir bilgi birikimi değil aynı zamanda bir metot, bilimsel kurucu zihniyet ve iradedir. Batının ürettiği teknolojiden, bilgiden uzak kalmak, modernliği öğrenmiş, az da olsa yaşamış veya deneyimlemiş toplumlar için hayatı, yaşamayı zorlaştırmak ve hatta hayatı yaşanmaz hale getirmek demektir.

Batı metafiziğini yapışöküme uğrattığı felsefesinde Derrida, metafizik söylemi karakterize eden ikili bir yapı tanımlar ve ötekini fark olarak tanımlanabilececek şekilde ortaya koyar. İkili bir yapı, terimlerden birini ayrıcalıklı kılarak bu terimin kendisini “ötekisinden” farklılaştırmasını mümkün kılar. Terimlerden birine tüm terimler sisteminden ayırt edilerek olumlu bir değer atfedilir ve bu ayrıcalıklı terim “ötekini” kendisinin olumsuz veya kendisine ait olarak kabul etmediği tüm özelliklerin toplamı olarak kurar. Terimlerden birisine mantıksal öncelik ve olumlu değer atfedilirken, diğeri ilk terimin olumlu özelliklerinin yokluğuyla tanımlanır. Böylece ikinci terime kendi başına var olma hakkı tanınmaz; o basitçe birinci terimin olumsuzlanmasıdır. Derrida, bu ikili yapıyı yapışöküme uğrattığı için iki aşamalı bir strateji uygular. İlk aşama değersiz kılınan veya ikincil konumdaki “öteki” terimin değerli kılınması için terimler arasındaki hiyerarşinin tersine çevrilmesidir. Ancak bu yeterli olmayacaktır; çünkü tersine çevirme, birinci terime hâkimiyet kuran yapıyı yok etmekten uzaktır ve ikili yapının kendisini sorunlaştırmadan yerinde bırakmaktadır. Yapının kendisini ortadan kaldıracak ikinci aşama gereklidir: Bu da yerinden oynatma yöntemidir. Yerinden oynatma, ikincil terimin hâkim olan terimin tam kalbine yerleştirilmesini gerekli kılar. Öznenin ötekine bağımlılığını ortaya çıkarmak ancak yerinden oynatma sayesinde mümkündür. Ancak yapıyı tersine çevirip, aynı özneyi tekrar tesis etmek, aynı hükümler, özerk arzuyu bu seferde ezilmiş, hegemonya altındaki ikincil terim için arzu etmesi tehlikeli sonucunu doğurur. Özneliğin kuruluşuna ilişkin yapı, ikincil terimin hiçbir zaman hâkim olan terimin olduğu gibi bir özne olamayacağını ifade eder (Yeğenoğlu, 2003: 16-17). Bunun anlamı ikili yapı formlarının nasıl tesis edilirse edilsinler ötekilik üreteceği ve bir egemen özne ile hegemonya uygulananın öteki nesnenin varlığını gerektireceğidir.

Oksidentalizmi pozitif anlamda evrensel bütünleşme yolu olarak algılayan düşün insanlarında biri de Singapur’da dışişleri bakanlığı da yapmış olan George Yong-Boon Yeo’dur. Yeo oryantalizmi Said’in yaptığı şekilde alçaltıcı bir bağımlılık olarak tanımlamamış, Batının bilimde, sanatta ve düşün hayatında Doğu’dan iyi olduğu konuları çekip alması şeklinde yorumlamıştır (Yeo, 1991: 5). Oksidentalizm, oryantalizmin tersi olarak Batılılaşmayı tanımlamaktadır, çünkü Batılılaşma, Doğu’nun kaybetmiş olduğu karakteri, merkezi ele geçirmiş olan Batıdan seçmecî bir anlayış içinde, özünden vazgeçmeden alma ve kendine mal ederek eksikliklerini gidermeyi önermektedir.

Chih-yu Shih’de aynı şekilde, Konfüçyan ve Şinto inançlarına ait dünya algısında bütün insanların “merkez” olarak kurgulanan ve kendilerini ona göre ayarlayarak kurguladığı yere ulaşma potansiyeli bulunduğunu vurgulamaktadır. Şu an ki konjonktüre göre Batı merkezin sahibidir ve Doğu toplumları kendilerini bu yapıya göre konumlandırmalıdır (Shih, 2014: 2-6). Buradaki ana düşünce, Doğu toplumlarının geçmişteki konumlarını tekrar ele geçirmek için, merkezde olanın ulaşılması gereken olduğunu kabul etmeleri ve merkeze göre kendilerine geri besleme uygulayarak düzeltme vermeleri gerektiğidir.

Çalışmamızın ilk bölümünde, İslam’ın modernizm ile ilişkisini görünür kılmaya, modernitenin tek bir yorumunun bulunmadığına, Batı tarafından tek bir modernite kalıbı üzerinde yorum yapılarak Doğu’nun eleştirilmeye çalışarak oryantalizme zemin hazırlandığı düşüncesini vurgulamaya çalışmıştık. Bu amaçla Batı dışı modernlik kavramı üzerinde durmuş; bu kavramı modernliğin benzeştirici ve evrenselci anlayışına karşı geliştirilmiş, yerel

hareketle ortaya çıkan, Batı dışındaki toplumların da kendilerine özgün deneyimleri ile üretebilecekleri bir durum olarak tanımlamıştık. Batı dışı modernlik kavramı, Batı'yı merkezden kaydırarak modernlik üzerine Batının kıyısından yeni bir okuma ve dil üretmeye çalışmaktır. Başka bir deyişle, dünyanın farklı yorumlarının varlığını kabul ederek tarihsel olarak farklı başlangıçların farklı modernlikleri gün ışığına çıkaracağını kabul etmektir.

5. SONUÇ

Batılı olmak isteyen Doğulu bir toplum, özde Doğulu kalmaya ve ancak cilada Batılılaşma düşüncesini gerçekleştirmeye kalktığı anda ortaya Batılılaşma değil, bugün de yaşamakta olduğumuz kültürel şizofreni çıkmakta, yapılan işlem geleneğin üzerine modernin yamalanmasından öteye gidememektedir. Bu düşünce Osmanlı imparatorluğunun son dönemlerinde Sakallı Celal'in "Biz, Doğu'ya doğru giden bir geminin içinde Batı'ya doğru koşmaya çabalayan zavallıyız" sözünü hatırlatmaktadır. İslam dünyasına sonradan sokulmuş cahiliye döneminin kader anlayışının modern döneme yansması gibi duran bu söz, statükoyu koruyan ve ne yaparsak yapalım ilerlemenin sağlanamayacağı, kaderci bir anlayışın getirisi olan değişmezliği ortaya koyan hatta dayatıcı bir anlam taşımaktadır. Doğu'da modernlik düşüncesinin var olma mücadelesi, Dirlik'in belirttiği gibi modernizmi, modernizmin kavramları ile eleştiren bir aydın toplumuna karşı verilecek bir mücadele olarak ortaya çıkmaktadır (Kılıçbay, 2004: 63).

Ancak unutulmamalıdır ki modernizm düşüncesi nüfuz ettiği toplumun temel, geleneksel değerlerini değiştirmekte ve dönüştürmektedir. Bu düşüncenin doğal sonucu olarak da Doğu'nun modernleşmesi, kendi temel gelenek ve değerlerinden kopmasını gerektirmektedir. Çünkü Batı'dan alınan maddi kültür toplumun mevcut manevi kültürünü değiştirmektedir. Modernizmin temel kavramlarından biri olan rasyonalist düşünce anlayışı, vahiysele düşüncenin bir kenara bırakılarak merkeze akli ve bilimi koymayı gerektirmekte; dolayısıyla otorite, dini olmaktan çıkarak aklileşmektedir. Bu da geleneksel din anlayışı ile bağdaşacak bir düşünce değildir. Son söz olarak vurgulamak gerekir ki gelişme arzusuna sahip Doğulu ve Batılı toplumlarda yer alan entelektüel ve aydınlara düşen görev her alanda sorgulamaya devam etmektir.

KAYNAKÇA

- Ahiska, M. (2010). "Şarkiyatçılık/Garbiyatçılık: Modernliğin Çıkmazı". Edward Said Anısına, Barbarları Beklerken. Birinci Baskı. Ed: Müge Gürsoy Sökmen, Başak Ertür. Metis Yayınları, İstanbul.
- Ahmed, A. S. (1995). Postmodernizm ve İslam. Birinci Baskı, çev: Osman Ç. Deniztekin, Düşün: 8, Cep Kitapları: 123, İstanbul.
- Arlı, A. (2009). Oryantalizm-Oksidentalizm ve Şerif Mardin. İkinci Baskı. Türk Düşünce Tarihi Türk Modernleşmesi: 2, Küre Yayınları, İstanbul.
- Aydın, H. (2006). "İslam Modernizmi: Türkiye'deki Yansımaları ve İşlevleri". EKEV Akademi Dergisi. Yıl: 10, Sayı: 27, Bahar, 2006, ss. 37-50.

- Baran, M. (2013). "Avrupa'da Gelişen Modernlik ve Modernleşme Anlayışları ve Bu Anlayışların Türkiye'ye Yansımalarına Tarihi, Sosyolojik Açından Bir Bakış". Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/11 Fall, p. 55-79, ANKARA-TURKEY.
- Bourdieu, P. vd. (2010). Düşünsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar. Dördüncü Baskı, çev.: Nazlı Ökten, Politika Dizisi: 96, İletişim Yayınları: 940, İstanbul.
- Brunner, C. (2007). "Discourse – Occidentalism – Intersectionality Approaching Knowledge on 'Suicide Bombing'". Political Perspectives 2007 Vol 1 (1).
- Bulaç, A. (2012). Din ve Modernizm. Altıncı Baskı, Ed.: Umut Hasanoğlu, Düşünce, Çıra Yayınları: 285, İstanbul.
- Buruma, I. (2004). "Oksidentalizmin Kökleri". Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, çev. Ali Kaftan, Sayı: 40, Yaz, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, ss. 278-285.
- Buruma I., Margalit A. (2009), Garbiyatçılık – Düşmanlarının Gözünde Batı. Birinci Baskı, Ed. Şeyda Öztürk, çev. Güven Turan, Cogito-170, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Canatan, K (1995). Bir Değişim Süreci Olarak Modernleşme. Birinci Baskı, İnceleme Araştırma Dizisi: 56, İnsan Yayınları: 123, İstanbul.
- Chen, X. (1995). Occidentalism: A Theory of Counter Discourse in Post Mao China. New York, Oxford Universty Press, pp. 4-5.
- Coronil, F. (1996), "Beyond Occidentalism: Toward Nonimperial Geohistorical Categories", Cultural Anthropology, Vol. 11, No. 1, Feb., pp. 51-88.
- Çiğdem, A. (2002). "Batılılaşma, Modernite ve Modernizasyon". Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Modernleşme ve Batıcılık Cilt 3, İkinci Baskı, Gen. Yay. Ynt.: Murat Belge, Ed.: Tanıl Bora-Murat Gültekingil, İletişim Yayınları: 805, İstanbul, ss. 68-74.
- Davutoğlu, A. (1996). "Tarih Metodolojisi ve Geleneğin Yeniden Yorumlama Sürecindeki Önemi", İslam, Gelenek ve Yenileşme, Yayın No: 220, Sempozyum/Paneller: 1, 1. Uluslar arası Kutlu Doğum İlmi Toplantısı, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, İstanbul
- Davutoğlu, A. (2002). "Batıdaki İslam Çalışmaları Üzerine", Marife Bilimsel Birikim Dergisi, Yıl: 2, Sayı: 3, Kış, ss.39-52.
- Dervin, F., GAO M. (2012). "Keeping Up Appearances Before the 'Other'? Interculturality and Occidentalism in the Educational TV-Program 'Happy Chinese'". Front. Educ. China, 7(4): pp.553–575.
- Dirlik, A. (1998). "Avrupamerkezcilikten Sonra Tarih Var Mı? Küreselcilik, Sömürgecilik-Sonrası ve Tarihin İnkârı". Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, çev. Kenan Erçel, Sayı: 15, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, ss. 251-274.
- Dirlik, A. (2010). Postkolonyal Aura Küresel Kapitalizm Çağında Üçüncü Dünya Eleştirisi. İkinci Baskı, çev: Galip Doğduaslan, Yay. Haz: Ali Şimşek, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Ercan, F. (2012). Modernizm, Kapitalizm ve Azgelişmişlik. Altıncı Baskı, İnceleme/Araştırma: 104, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Fontana, J. (2003). Çarpıtılmış Geçmişe Ayna, Avrupa'nın Yeniden Yorumlanması. Birinci Baskı, Yay. Haz. Gökçe Çiçek Çetin, çev. Nurettin Elhüseyni, Avrupa'yı Kurmak Dizisi: 1, Literatür Yayınları, İstanbul.

- Foucault, M. (2012). Cinselliğin Tarihi. Dördüncü Baskı, Ağır Kitaplar Dizisi: 14, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Foucault, M. (2011). Özne ve İktidar. Üçüncü Baskı, çev: Işık Ergüden – Osman Akinhay, Yay. Haz: Ferda Keskin, Seçme Yazılar: 2, Ayrıntı Yayınları: 307, İstanbul.
- Gencer, B. (2012). İslam'da Modernleşme. 1839-1939, İkinci Baskı, Yay. Haz: Harun Ak, Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- Göle, N. (2011). Melez Desenler İslam ve Modernlik Üzerine. Dördüncü Baskı, Metis Yayınları, İstanbul.
- Göle, N. (2002). "Batı Dışı Modernlik: Kavram Üzerine". Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Modernleşme ve Batıcılık Cilt 3, İkinci Baskı, Gen. Yay. Ynt.: Murat Belge, Ed.: Tanıl Bora-Murat Gültekingil, İletişim Yayınları: 805, ss. 56-67.
- Hanefi, H. (2004). "İslam ve Batı: Çatışmam mı Diyalog mu?". Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, çev. Ali Kaftan, Sayı: 40, Yaz, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, ss. 269-277.
- Hanefi, H. (2007). "Oryantalizmden Oksidentalizme". Uluslararası Oryantalizm Sempozyumu 9-10 Aralık 2006, Birinci Baskı, Ed. Lütfi Sunar, İ. B. B. Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Md.lüğü Yay. ss. 79-90.
- Hanefi, H., EL CABİRİ M.A.(2011). Doğu Batı Tartışmaları. Birinci Baskı, çev: Muhammed Coşkun, İlim Yurdu Yayıncılık, İstanbul.
- Hocaoğlu, D. (). "2000'li Yıllara Girerken İslam Düşüncesinin Ömürdeki Problemler ve Çözüm Önerileri, İslam Düşüncesinde Yeni Arayışlar I, Birinci Baskı, Yay. Haz: İlyas Çelebi, Editör: Hasan Lütfi Ramazanoğlu, İlimi Toplantılar: 1, Rağbet TARİH YOK
- Hutchinson, R. (2011). Nagai Kafu's Occidentalism: Defining the Japan Self Occident. Published by State Universty of New York Press, Albany.
- Kanar, Y. (2006). Batı'nın Doğu'su (Avrupa Barbarlığının Küreselleşmesi). Birinci Baskı, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Kaya, İ. (2006). Sosyal Teori ve Geç Modernlikler Türk Deneyimi. Birinci Baskı, Yay. Haz.: Kudret Emiroğlu, İmge Kitabevi, Ankara.
- Keyman, E. F., Mutman M., Yeğenoğlu M. (1996). Oryantalizm, Hegemonya ve Kültürel Fark. Birinci Baskı, Araştırma İnceleme Dizisi, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Keyman, E. F. (2002). "Globalleşme, Oryantalizm ve Öteki Sorunu: 11 Eylül Sonrası Dünya ve Adalet". Doğu-Batı Düşünce Dergisi, Oryantalizm-II, Yıl: 5, Sayı 20-II, ss. 11-33.
- Keyman, E. F. (2006). "Edward Said ve Bir Modernite Eleştirisi Olarak Oryantalizm". Uluslararası Oryantalizm Sempozyumu 9-10 Aralık 2006, Birinci Baskı, Ed. Lütfi Sunar, İ. B. B. Kültürel ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Kültür Md.lüğü
- Kılıç, M. (2007). "Zihinsel Bir Patoloji: Medeniyet Algımız Açısından Oksidentalist Söylemin İmkânsızlığı/Köksüzlüğü". Marife Bilimsel Birikim Dergisi, Yıl:6, Sayı: 3, Kış, ss. 123-134.
- Kılıçbay, M. A. (2004). "Doğu'nun Batı'yla İmtihani", Doğu-Batı Kısacasında Türkiye. Birinci Baskı, Derleyen-Ed. Seyfi Öngider, Yay. Haz. Selma Sürücü, Güncel Dizisi: 13. Aykırı Yayıncılık, İstanbul, ss.57-70.
- Kutup, S. (1980). Yoldaki İşaretler. Dördüncü Baskı, çev.: İsmail Nuri, İhya Yayınları: 1, İstanbul.

- Kutup, S. (1988). Yahudi İle Olan Savaşımız. İkinci Baskı, çev.: Abdülhamit Dağdeviren, Seyyid Kutup Serisi: 2, Arslan Yayınları, İstanbul.
- Lewis, B. (2003). İslam'ın Krizi. İkinci Baskı, çev.: Abdullah Yılmaz, Yay. Haz.: Oğuz Ergun, Literatür Yayınları: 98, İstanbul.
- Lewis, R. (2006). Oryantalizmi Yeniden Düşünmek: Kadınlar, Seyahat ve Osmanlı Haremi. Birinci Baskı, çev: Beyhan Uygun-Aytemiz, Şeyda Başlı, Yay. Yön.: Cahit Akın, Araştırma İnceleme: 26, Kapı Yayınları: 85, İstanbul.
- Loomba, A. (2000). Kolonyalizm/Postkolonyalizm. Birinci Baskı, çev. Ahmet Küçük, İnceleme Dizisi: 149, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Mutman, M. (1996). "Oryantalizmin Gölgesi Altında: Batıya Karşı İslam". Oryantalizm, Hegemonya ve Kültürel Fark, Birinci Baskı, Ed: Mahmut Mutman Meyda Yeğenoğlu E. Fuat Keyman, Araştırma İnceleme Dizisi, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Mutman, M. (2002). "Şarkiyatçılık/Oryantalizm". Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Modernleşme ve Batıcılık Cilt 3, İkinci Baskı, Gen. Yay. Ynt.: Murat Belge, Ed.: Tanıl Bora-Murat Gültekingil, İletişim Yayınları: 805, İstanbul, ss. 189-211.
- Okay, O. (2008). Batı Medeniyeti Karşısında Ahmed Mithad Efendi. Dördüncü Baskı, Türk Edebiyatı İnceleme: 46, Orhan Okay Bütün Eserleri: 2, Dergah Yayınları: 385, İstanbul.
- Okumuş, E. (2002). "Güncelliğini Yitirmiş Bir Oryantalizmden Global Sosyolojiye Geçiş İmkânı". Marife Bilimsel Birikim Dergisi, Yıl: 2, Sayı: 3, Kış, ss. 253-260.
- Özel, İ. (1992). Üç Mesele, Teknik-Medeniyet-Yabancılaşma. Dördüncü Baskı, Telif Eserler: 2, Çıdam Yayınları, İstanbul.
- Öztürk, Y. N. (2007). "İslam, Batı ve Ortadoğu". İslam ve Modernite, Birinci Baskı, Der: Gönül Pultar, Ed: Necla Feroğlu, Mayıs, Remzi Kitabevi, İstanbul, ss.125-146.
- Uluç, G. (2009). Medya ve Oryantalizm Yabancı, Farklı ve Garip... Öteki. Birinci Baskı, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Parla, J. (1985). Efendilik, Şarkiyatçılık, Kölelik. Birinci Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Parla, J. (2001). "Hayali Doğu, Oryantalizm". Atlas Aylık Coğrafya ve Keşif Dergisi, Sayı: 96, Mart, ss.48-71.
- Parlakışık, A. (1995). Oryantalizmin Soruları. İkinci Baskı, İnceleme Araştırma Dizisi: 75, İnsan Yayınları: 164, İstanbul.
- Rahman, F. (2004). İslami Yenilenme Makaleler I. Üçüncü Baskı, çev. Adil Çiftçi, Ankara Okulu Yayınları, Ankara.
- Said, E. (1998). Oryantalizm, Sömürgeciliğin Keşif Kolu. Dördüncü Baskı, Tercüme Eserler: 2, İrfan Yayıncılık, İstanbul.
- Sayın, Z. B. (1997). "Filoloji ve İslam: Yeni Bir Kültürel Okumaya Doğru", Birikim Aylık Sosyalist Kültür Dergisi, Sayı: 95, Mart, ss: 31-37.
- Sayyid, S. (2000). Fundamentalizm Korkusu: Avrupamerkezcilik ve İslamcılığın Doğuşu. Birinci Baskı, çev: Ebubekir Ceylan-Nuh Yılmaz, Yay. Haz.: Ercan Şen, Toplum Dizisi: 45, Vadi Yayınları, Ankara.

- Shayegan, D. (1991). Yaralı Bilinç Geleneksel Toplumlarda Kültürel Şizofreni. Birinci Baskı, çev. Haldun Bayrı, Metis Yayınları, İstanbul.
- Shayegan, D. (2013). Melez Bilinç. Birinci Baskı, çev: Haldun Bayrı, Metis Yayınları, İstanbul.
- Shih, C. (2014). "The West That Is not Western: Self-identification in the Oriental Modernity". www.zo.uni-heidelberg.de, Erişim: 17.07.2014, pp.1-18.
- Sinanoğlu, O. (2009). Batı'nın Batışı ve Dünyada Yeni Ufuklar. Birinci Baskı, Bilim + Gönül Yayınları, İstanbul.
- Subaşı, N. (2007). "Müslüman Modernleşmesi ve Türkiye Örneği". İslam ve Modernite, Birinci Baskı, Der: Gönül Pultar, Ed: Necla Feroğlu, Mayıs, Remzi Kitabevi, İstanbul, ss.61-98.
- Şalguni, M. R. (2005). İslam ve Modernizm. Birinci Baskı, çev: Derviş Okan, Halkların Tarih-Kültür Dizisi: 14, Sorun Yayınları, İstanbul.
- Tuna, M. vd.leri (2011). Modern Toplumun İnşası (Tarihsel ve Sosyolojik Bir Perspektif). Birinci Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Turna, B. B. (2002). "Şarkiyatçılığı Anlamak: Edward Said'in Şarkiyatçılık'ı Üzerine Notlar". Doğu-Batı Düşünce Dergisi, Oryantalizm-I, Yıl: 5, Sayı 20, ss. 219-245.
- Turner, B. S (1989). "Oryantalizm ve İslam'da Sivil Toplum Meselesi". Oryantalistler ve İslamiyatçılar, Oryantalist İdeolojinin Eleştirisi, Birinci Baskı, Ed: Asaf Hüseyin, Robert Olson, Cemil Kureşi, çev: Bedirhan Muhib, İnceleme Araştırma: 24, İnsan Yayınları: 24, İstanbul, ss. 35-61.
- Turner, B. S. (1991). Oryantalizm Kapitalizm ve İslam. Birinci Baskı, çev. Ahmet Demirhan, İnceleme-Araştırma: 32, İnsan Yayınları, İstanbul.
- Turner, B. S. (2003), Oryantalizm, Postmodernizm ve Globalizm. İkinci Baskı, Ed. Erhan Güngör, çev. İbrahim Kaplıkaya, Sosyal Bilimler: 1, Anka Yayınları, İstanbul.
- Venn, C. (2000). Occidentalism, Modernity and Subjectivity. Sage Publications, London.
- Yavuz, H. (1993). Modernleşme, Oryantalizm ve İslam. İkinci Baskı, Yay. Haz.: Sultan Polat, Düşün Yazıları Dizisi: 10, Boyut yayınları, İstanbul.
- Yavuz, H. (2002). "Oryantalizm Üzerine Bir Giriş Denemesi". Marife Bilimsel Birikim Dergisi, Yıl: 2, Sayı: 3, Kış, ss.53-65.
- Yazar, U. C. (2013). "Komedi, Kisvesi Altında Türk Kimliğine Oryantalist Saldırıları". Akademik Bakış Dergisi, Sayı:38 Eylül-Ekim 2013, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası, Kırgız-Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat-KIRGIZISTAN, <http://www.akademikbakis.org>.
- Yeğenoğlu, M. (2003), Sömürgeci Fanteziler, Oryantalist Söylemde Kültürel ve Cinsel Fark. Birinci Baskı, Yay. Haz.: Semih Sökmen, Metis Yayınları, İstanbul.
- Yeo, G. Y. (1991), Keynote Speech by BG (Res). Singapore Government Press Release, Release No: 21/Aug 03-1/91/08/12.
- Young, R. (2000). Beyaz Mitolojiler Tarih Yazımı ve Batı. Birinci Baskı, çev: Can Yıldız, İnceleme Araştırma: 94, Bağlam Yayınları: 147, İstanbul.

EXTENDED ABSTRACT

The aim of this article is analyzing the occidentalism concept in different perspective in accordance with the correlation existing between the occidentalism and modernism. Consequently make a classification essay of occidentalism case. Eventually, we obtain the results of the study can reveal the following:

Firstly, We determined that concept of occidentalism has alot of definations and classifications at the literature review. In our opinion, as a reason for multiplicity of the defination is associated with the thinkers position that where to stave and where to look while defining and also doing description of occidentalism concept. Due to the current international political conjuncture, concept of occidentalism meaning widespread as opposition to the West, actually its provious use meaning was Westernism. Before the work of "*In the eyes of the enemy West: Occidentalism* (Buruma and Margalit)" was published, terms of Occidentalism and Westernism notions used to indicate the meaning of the same direction, also Chen was found to install a positive sense of this concept Westernism line referring to Occidentalism in China.

If positioning the historicity of Occidentalism in East after encountering with the West modernism, attempt to classify the concept of subject would be naturally puts the modernism at the center. In this way of thinking Occidentalism has been breed two main channels in the classification factors: First, the way of Arab elites, the speech of calling maneuver to West which tones of their tongues. Second, In accordance with the desire of development of the eastern societies, Occidentalism as the ultimate goal of modernization to instrumentalization.

Under the leadership of Hassan Hanafi, the concept of Occidentalism find his meaning in the call to maneuver with his tongue and that is defined as an anger to West and the reflection of orientalism in the mirror. This type of occidentalism is also include five sub-headings, these are: First, "West's materialistic structure that away from the sacred", in this topic base idea is shaped with acceptance of Islamic understanding to the center of life and then implement a similar discursive speech of orientalism to the Jewish and the Christian community. Second "colonialism", West defined the East like an empty field that established with colonial relationship and forming of East society with its culturel and historical structures are considered as have no judgment value. However, thinking in this way brings out the acceptance that Global history is The West's history. Third, "the West's moral values and perception of life". The speech of Orientalism emphasized that non-Western people is far from view as a mature human beings, seeing them as assets witted child and that makes them less valuable community. Occidentalism that was constructed In a reductionist approach, only reversed by the idea of Orientalism, all Western societies, the soulless, perverse, stingy, rootless, faithless, unfeeling, community which define as a parasite. The fourth title "evil heart of the city", according to the understanding of the big cities inhuman, perverted collection of animal lust is reflected as a place where exploitation. From this perspective, the cities have lost their souls, literally. Al-Qaeda attack on the Twin Towers in his need to think of this approach. Planned and carried out the attack, which has given function to an old myth: "destruction of the city of sin". Final title is "approaching to religion". The time when the Holy book (Quran) began to descend, the

Jews and Christian have been waging war against Muslims and resorted to all kinds of tricks and evil especially took place in treacherous role against religious values. Behind the atheist, materialist conception a Jew "Marx", behind the animalistic sexuality concept a Jewish "Freud" and behind the destruction of the family and the dissolution of the sacred bond of society a Jew "Durkheim" took place.

The thinker like Yeo describes the occidentalism in positive sense and configure the orientalism as the same way "pulling the topics which are good in the West". According to Yeo, as Occidentalism process currently experienced in the operation of the reverse of this process: "East pulling the topics of science art, thought etc. which are perfect level in the West". Occidentalism is defined orientalism as the opposite of Westernization, because East community may earn their real character and being the center of civilization by selective approach which offer take without giving up the own spirit and correct the deficiencies by his own. According to the Confucian and Shinto belief all the people has the potential to reach the place of "center" as constructed and due to the current conjuncture, the owner of center is The West and Eastern societies need to be positioning themselves according to this structure. The main idea is, if the Eastern community have the demand of regain old well position, they have to accept that the center which is to be achieved and East community should give them fix by applying feedback.